

Noordoost-Twente

In het streekplan wordt voor het landelijk gebied van Noordoost-Twente, meer nog dan dat voor Zuidwest-Twente het geval is, aandacht gevraagd voor het bereiken en behouden van hoge kwaliteiten van natuur, landschap en cultureel erfgoed, die blijvend verweven zijn met landbouw en die een basis vormen voor recreatie. Deze verwevenheid kan in de toekomst de basis zijn voor (neven)inkomstenvorming op landbouw- en recreatiebedrijven (Streekplan 2000+).

Het gebiedsbeleid Noordoost-Twente, ontwikkeld als onderdeel van het WCL-beleid, legt ook de nadruk op de kwaliteiten van de groene ruimte als basis voor economische ontwikkeling van het gebied. De stedelijke nabijheid, de netwerkstad, is een extra reden om in te zetten op het versterken van de natuurlijke waarden in het gebied.

Het streekplan bevat voor de overige, niet-agrarische bedrijvigheid de volgende uitgangspunten.

- Nieuwvestiging in het buitengebied is niet toegestaan.
- Bij uitbreiding van bestaande bedrijven wordt verplaatsing naar een bedrijventerrein nagestreefd.
- Als verplaatsing niet mogelijk is, is een eenmalige uitbreiding tot 25% is toegestaan via een wijzigingsbevoegdheid met criteria omtrent noodzaak, milieu en landschap et cetera.
- Bij uitbreiding met meer dan 25% van de bestaande bedrijfsbebouwing is een afwijkingsprocedure van het streekplan voorgeschreven.

De ondernemers en de bewoners van Noordoost-Twente geven bij verschillende gelegenheden aan dat het in de toekomst moet gaan om het behouden en zo mogelijk versterken van de leefbaarheid in het gebied. Natuurlijk zijn daar verschillende gedachten over: de één wil meer ruimte voor nieuwe bedrijvigheid, de ander wil het platteland juist beschermen. Het is het gebied - anders dan de stad - waar het groen en stil is, waar traditie en historie bepalend zijn en waar het nog donker kan worden. Het doel is voor iedereen toch hetzelfde: een gebied waarin duurzaamheid in de drie betekenissen van het woord voorop staat: een gezond gebied zonder te veel milieudruk, een gebied waar mensen zich thuis voelen en ten slotte een gebied waar ook geld verdiend kan worden zonder afbreuk te doen aan de kwaliteiten van het gebied.

Tegen deze beleidsachtergrond moet de economische ontwikkeling van het landelijk gebied ook in Noordoost - Twente plaatshebben.

12.2.2 Huidige situatie

Salland

Onderstaande gegevens over huidige situatie en autonome ontwikkeling zijn gebaseerd op de Economische Schets Salland. De landbouw neemt in Salland een belangrijkere positie in dan in de rest van Overijssel en dan in Nederland in het algemeen. Aan de landbouw gerelateerde bedrijvigheid komt verspreid voor op het Sallandse platteland, met een sterke concentratie in Raalte. Verder valt het belang van de nijverheid op, naast Ommen en Olst-Wijhe met name ook in Deventer, van oudsher een stad met veel industrie. Raalte heeft veel bouwbedrijven en overige dienstverlening. Bedrijvigheid in alle mogelijke variaties komt niet alleen voor op daarvoor bestemde bedrijfslocaties maar is verspreid over het platteland van Salland te vinden. Vaak zijn het een of twee bedrijven die de werkgelegenheid in een dorp of zelfs buurtschap bepalen, met alle gevolgen van dien bij het beëindigen of verplaatsen van die bedrijven .

Recreatie en toerisme zijn in sommige delen van Salland van grote economische waarde, met name in en rond Ommen. De economisch sterke sectoren, zoals dienstverlening blijven in economische omvang achter bij het Overijsselse en Nederlandse gemiddelde, met uitzondering van dat van Deventer. Van het totale bruto regionale product in Salland komt 4% voor rekening van de landbouw, 32% van de nijverheid, 43% van de commerciële diensten en 21% van de overheid en zorg.

Salland loopt, als onderdeel van het grotere COROP-gebied Zuidwest-Overijssel (waarbij ook Zwolle, en niet Ommen), duidelijk achter bij het landelijk gemiddelde ten aanzien van de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de algemene economische situatie. Datzelfde beeld geeft ook het overzicht van de groei in de werkgelegenheid van 1995–2000 in Salland (3,6%) ten opzichte van Overijssel als totaal (14,3%). Salland is goed ontsloten, niet alleen via wegen maar ook over het water en het spoor. Er zijn enkele knelpunten, zoals bij Raalte (N35), de rondweg van Heeten, de N36 bij Ommen en, meer recent, de A1 bij Deventer. De digitale infrastructuur is met name op het platteland gebrekkig.

Zuidwest-Twente

Zuidwest-Twente heeft zich in de afgelopen periode sterk ontwikkeld, iets sterker dan de rest van Overijssel en overeenkomend met de economische ontwikkeling in de rest van Nederland, met een jaarlijkse banengroei van 3%. De groei was vooral sterk in de (commerciële) dienstverlening. De omslag naar een kennis- en technologiegedreven bedrijvigheid heeft vooral in de steden plaatsgevonden. Recreatie en toerisme zijn in delen van het gebied van grote economische waarde. Van het totale bruto regionale product in Twente komt 3% van de landbouw, 34% van nijverheid, 40% van commerciële diensten en 23% van overheid en zorg. Landbouw en industrie verliezen werkgelegenheidsaandeel aan de dienstverlening. Bouwbedrijven zijn actief tot ver buiten Twente.

De gemeenten verschillen onderling sterk.

- Haaksbergen: relatief welvarend, sterk vergrijzend, veel nijverheid en recreatie/horeca, relatief lage groei over de laatste jaren, relatief veel bedrijventerrein beschikbaar. Binding met Gelderland (Neede/Borculo) is belangrijk voor werkgelegenheid. Ligt onder de rook van Enschede.
- Hof van Twente: meest gedifferentieerd: landbouw als sector in sommige delen sterk, industriële kern Goor met een relatief sterke groei over de laatste jaren en het gebied rond Diepenheim, Markelo: natuur en landgoederen, met aantrekkelijke woonmilieus en hoge welstand.
- Wierden: neemt in bijna alles een middenpositie in, alleen laagste groei in werkgelegenheid over de laatste jaren: werkgelegenheid meer in landbouw, horeca/handel en dienstverlening dan andere Twentse plattelandsgemeenten. Plattelandsvernieuwingstraditie. Intensieve relatie met Almelo.
- Rijssen: demografisch relatief jong, sterkste economische groei doorgemaakt, veel sterker dan in de Twentse steden, sterk in bouwnijverheid en transport, relatief lagere welstand, verschil tussen kernen Rijssen en Holten opvallend.
- Hellendoorn: lijkt sterk op Rijssen met betrekking tot economische kernmerken; heeft ook jeugdige bevolking, sterke toename werkgelegenheid, dominante sectoren bouw en relatief meer dienstverlening. Landbouwgebied uitgestrekt. Sallandse Heuvelrug nabij.

Wat verder opvalt, is dat de ontwikkeling van de woningbouw en bedrijvigheid niet alleen in de grote steden van Twente plaatsvindt, maar dat ook de grotere kernen zich even sterk ontwikkeld hebben.

Noordoost-Twente

Noordoost-Twente heeft zich de afgelopen jaren (1995-2000) goed ontwikkeld, al is dat niet overal in gelijke mate. Er is een sterke economische groei in Oldenzaal, gerelateerd aan de realisatie van nieuwe bedrijventerreinen. Afname van bedrijven heeft plaatsgehad in Tubbergen. Twenterand, een gemeente met veel traditionele werkgelegenheid, heeft een lagere groei doorgemaakt. Vergeleken met de rest van Overijssel en Twente in haar geheel, is de groei van de economie in Noordoost-Twente sterker geweest. In de loop van de jaren is de participatiegraad (het aantal werkzame personen) verder toegenomen. De netto-participatiegraad (voor het Corop-gebied Twente) is nu 60%, nog steeds iets lager dan Nederland (64%). Dat wordt vooral veroorzaakt door een nog minder gunstige participatiegraad voor vrouwen, slechts 45% ten opzichte van 51% in Nederland als totaal.

Economische ontwikkeling heeft alles te maken met de economische structuur van het gebied. Op het platteland van Noordoost-Twente is de landbouw sterk vertegenwoordigd, met name in Tubbergen en Dinkelland (Weerselo). Bouwbedrijven komen relatief veel voor op het platteland en gelden als een belangrijk "exportproduct" voor het gebied. Industriële productie is vooral vertegenwoordigd in Oldenzaal, Losser en in mindere mate in Twenterand. Opvallend is nog de sterke transportsector in Oldenzaal en het aantal zorginstellingen in Losser. Dinkelland ten slotte kent op basis van de cijfers een iets grotere rol voor de horeca/detailhandel. Recreatie en toerisme vormen overigens een belangrijke sector in het grootste deel van Noordoost-Twente, met name de recreatiegebieden in het oosten en noordoosten van het gebied.

Uit recente gegevens (zie Economische schets) blijkt dat de situatie rond beschikbaarheid en uitgifte van bedrijventerreinen op sommige plaatsen ongunstig is. Er is in de afgelopen periode nauwelijks terrein uitgegeven en bovendien is de bestaande reserve op korte termijn niet uitgiftebaar. Beschikbare bedrijfslocaties liggen bij Oldenzaal, Dinkelland en Vriezenveen. De komende jaren bestaat er grote behoefte aan uitbreiding, zelfs als rekening gehouden wordt met een mogelijk verslechterende conjunctuur. Schattingen liggen, volgens de Kamer van Koophandel op 9–13 ha per jaar voor de planperiode voor Noordoost-Twente. Het ligt voor de hand dat het grootste deel daarvan gerealiseerd zal worden in Oldenzaal, waar 1/3 van alle Noordoost-Twentse bedrijvenlocaties gevestigd zijn. Schattingen voor heel Twente liggen op een behoefte van 70 ha per jaar. Voor de bedrijvigheid dienen wij echter niet alleen naar de bedrijventerreinen te kijken. Van evenveel belang is de verspreide bedrijvigheid in de kernen en in het buitengebied. Want dan blijkt dat de bedrijvigheid op het platteland allang niet meer bestaat uit landbouwbedrijven alleen, maar dat nu 1/3 van de bedrijven bestaat uit niet-agrarische bedrijvigheid. Als de kleine kernen daar bij opgeteld worden, dan is het aandeel landbouw in het buitengebied nog veel beperkter.

Hiervoor werd reeds gewezen op de belangrijke rol die de netwerkstad Twente speelt bij het scheppen van ruimte voor bedrijvigheid. Verschillende acties op het terrein van de revitalisering en de ontwikkeling van bedrijventerreinen zijn gepland in het stedelijk gebied van de netwerkstad. Ook op het terrein van onderwijs en opleiding speelt de netwerkstad een vooraanstaande rol voor

de regio. Met alle andere voorzieningen op het gebied van zorg en cultuur is er sprake van een hoog voorzieningenniveau met een duidelijke aanzuigende werking op het omringende landelijke gebied.

12.2.3 Autonome ontwikkeling

Salland

Het aantal landbouwbedrijven neemt af en daardoor komen arbeidskrachten en bedrijfsgebouwen vrij, wat mogelijkheden biedt voor bewoning en passende bedrijvigheid. De druk op de schaarse ruimte in het platteland neemt toe. Nieuwe werkgelegenheid zal veel meer gericht zijn op dienstverlening en het veiligstellen van voorzieningen. Commerciële dienstverlening vestigt zich vooral in de stad en de werkgelegenheid op het platteland heeft een meer ambachtelijk karakter. De verwachting is dat de druk om die nieuwe werkgelegenheid toe te staan, in de komende jaren, vanwege de vraag naar meer leefbaarheid op het platteland, alleen maar toeneemt. De groene ruimte wordt steeds meer een publiek domein en dat zal betekenen dat agrarische grond steeds meer een niet-agrarische functie krijgt: meer natuurlijke dragers en processen (EHS, waterberging), hobbyboeren, paardeweitjes, landgoederen, recreatievoorzieningen. Dat betekent dat de tegenstelling zal toenemen tussen de "preciezen" - het landelijk gebied is er voor de landbouw, voor de natuur en het groen, de rust en de ruimte; de rest moet in de stad worden geconcentreerd - en de "rekkelijken" die ervan uitgaan dat het platteland ook levendig mag zijn en dat daarvoor nieuwe economische activiteiten, een normale bevolkingsopbouw en voorzieningenstructuur nodig zijn. In demografisch opzicht zal, met uitzondering van Deventer, bij ongewijzigd beleid de bevolking in alle gemeenten teruglopen, gemeten over een periode van 20 jaar. Dat is vooral een gevolg van het wegtrekken van met name (jongere) bevolking. Dat geldt overigens nog sterker in de echte plattelandskernen dan in de grotere kernen van de gemeenten, zoals Raalte en Ommen en Olst-Wijhe.

Zuidwest-Twente

De veranderingen in de landbouw, die aan de reconstructieopgaven ten grondslag liggen, hebben in economische zin maar beperkte gevolgen voor de ontwikkeling van het landelijk gebied in Zuidwest-Twente. Het aantal landbouwbedrijven zal weliswaar afnemen, waardoor gebouwen voor nieuwe bedrijfsfuncties op de markt komen, maar de productie blijft voorlopig gelijk. Het verdwijnen van landbouwbedrijven zal leiden tot schaalvergroting, met gevolgen voor de inrichting van het landschap, en tot het verdwijnen van werkgelegenheid. Daardoor komt er behoefte aan nieuwe economische dragers voor het buitengebied.

Van invloed zijn verder de volgende autonome ontwikkelingen.

- De druk op de schaarse ruimte op het platteland neemt toe. Zonder correcties zal het platteland gebruikt worden voor de expansie vanuit de relatief sterke verstedelijking in Zuidwest-Twente, niet alleen door de netwerkstad, maar ook door de dynamiek van de grotere kernen in het gebied.
- De groene ruimte wordt steeds meer een publiek domein en dat betekent dat agrarische grond een niet-agrarische functie krijgt: meer natuurlijke dragers en processen (EHS, waterberging), hobbyboeren, paardeweitjes, landgoederen, recreatievoorzieningen. Gevolgen: versnippering en soms minder onderhoud.

- Nieuwe werkgelegenheid zal veel meer gericht zijn op dienstverlening en het veiligstellen van voorzieningen. Commerciële dienstverlening zal zich vooral in de stad vestigen en de werkgelegenheid op het platteland zal meer ambachtelijk zijn.
- De demografische veranderingen - ontgroening en vergrijzing - zijn aanzienlijk en hebben vooral een sterke impact in het landelijk gebied. Dat is het gevolg van natuurlijke processen maar vooral ook van de toename van de vooral ouderen op zoek naar een betere woonomgeving op het platteland en tegelijk het wegtrekken van jongeren.

Ten slotte hebben processen van schaalvergroting en vergrote mobiliteit invloed op de ontwikkeling in het landelijk gebied.

Noordoost-Twente

De economie in het landelijk gebied van Noordoost-Twente zal in de planperiode bij ongewijzigd beleid veranderen onder invloed van een aantal processen: de demografische ontwikkeling (verdere ontgroening en toenemende vergrijzing), een verdere concentratie van werkgelegenheid in de steden als gevolg van het ruimtelijke orderingsbeleid, de toenemende welvaart in het algemeen waardoor meer "ruimte" nodig is en de marktontwikkeling en het milieubeleid ten aanzien van de ontwikkeling in de landbouw. Dat alles zou tot gevolg hebben dat:

- de vrijkomende werkgelegenheid in de vorm van 1.000 arbeidskrachten die als gevolg van de teruggang in de landbouw naar verwachting op de markt komt, een groot deel niet kan worden opgevangen in het landelijk gebied zelf;
- een verdere verschraling zal plaatsvinden van de economische bedrijvigheid op het platteland door onder meer het verdwijnen van bedrijven;
- een relatieve "ontvolking" van het platteland optreedt door onder meer ontgroening en vergrijzing, met een duidelijk achterblijvend aanbod van zorg;
- Het aantal VAB's toeneemt.

13 Sociale infrastructuur

13.1 Hoofddlijnen

13.1.1 Problematiek: wat is er aan de hand?

Bij het sociaal beleid van provincies is sociale infrastructuur een kernbegrip. De sociale infrastructuur is *"het geheel van voorzieningen en betrekkingen die het mogelijk maken dat mensen in redelijkheid in sociale verbanden kunnen leven en kunnen participeren aan de samenleving"*. Achterliggende doelstelling is de versterking van de sociale cohesie: de mate waarin leden van een samenleving zich op elkaar betrokken voelen. De kwaliteit van de sociale infrastructuur hangt niet alleen samen met sociale aspecten (welzijn, zorg, hulpverlening, educatie, sport, cultuur), maar hangt ook samen met de economische en ruimtelijke aspecten. Zonder culturele dimensie die voldoende rijk en geschakeerd is, verschaalt een samenleving, ook sociaal en economisch. Cultuur en cultuurhistorie zijn onmisbaar, zowel voor de kwaliteit van het leven van individuele burgers als voor de kwaliteit en stabiliteit van de samenleving als geheel.

Niet alleen in de kleinere maar ook in de grotere kernen staat het voorzieningenniveau, inclusief geneeskundige zorg, scholen en kinderopvang onder druk. Er zijn te weinig woningen voor starters op de woningmarkt en mede daardoor treedt vergrijzing op. Ondanks de vestiging van vermogende stedelingen vertrekken er meer mensen uit het gebied dan zich er vestigen. Voor bestuurlijk taken zijn moeilijk vrijwilligers te vinden. Dorpen kennen een hoge organisatiegraad in dorpsraden en buurtcomités.

Op het platteland is een geleidelijke, maar ingrijpende ontwikkeling gaande: voedselproductie maakt steeds meer plaats voor wonen, werken, natuur en recreatie. Het platteland - van oudsher de contramal van de stad - dreigt hierdoor te verdwijnen, zowel in ruimtelijke als in sociaal-culturele zin. Ruimtelijk uit zich dit in versnippering en verrommeling doordat de nieuwe functies geen relatie hebben met de bestaande omgeving. In sociaal-culturele zin ontstaat door de technologische ontwikkelingen een digitale wereld van verbeelding en beleving, waardoor activiteiten en functies komen los te staan van hun historische, sociale, culturele en geografische verband. De wensen van de moderne burger/consument over het platteland zijn divers en tegenstrijdig en wisselen snel naar tijd en plaats: de "zappende" burger wil zowel veilig voedsel, rust, stilte en natuur als intensieve recreatie en wonen op het platteland. De rode draad in de wensen van de burger is echter wel dat het platteland zelf, met zijn verscheidenheid en identiteit, behouden moet blijven.

Naast een andere kijk op het platteland, zorgen de maatschappelijke ontwikkelingen ook voor een andere behoefte aan diensten en voorzieningen. Tegelijkertijd ontstaat een nieuwe vraag naar bepaalde vormen van dienstverlening. Het leveren van dergelijke diensten kan ook voor agrarische ondernemers een aantrekkelijke nevenfunctie zijn. Ook kan vrijkomende agrarische bebouwing in bepaalde omstandigheden een geschikte locatie zijn voor het creëren van sociaal-maatschappelijke, recreatieve en culturele activiteiten en diensten. Sociale en maatschappelijke dienstverlening kan zich daarmee ontwikkelen tot een belangrijke nieuwe economische drager.

13.1.2 Opgave en ambitie: wat willen wij met reconstructie bereiken?

Het doel van het sociaal beleid in de provincie Overijssel is getuige de Perspectiefnota 2003 het vergroten van de sociale vitaliteit: een leefomgeving waarin mensen zich prettig voelen en willen participeren, zowel in de stad als op het platteland. Identiteit, cultuurhistorie en voorzieningenniveau van het platteland van Salland-Twente staan onder druk. De reconstructie biedt goede mogelijkheden om knelpunten aan te pakken en kansen te benutten. De sociale versterking van Salland-Twente kan daarmee bijdragen aan een kwaliteitsimpuls voor het landelijk gebied in Salland-Twente. Daarbij sluiten wij aan bij de verknoping van sociale, economische en fysieke aspecten, zoals bij de Pilot Notter. Daartoe formuleren wij de volgende ambitie.

- *Nieuwe voorzieningen voor wonen, werk en zorg:* Met de reconstructie willen wij wonen en werken versterken, met name in stads-, dorps- en kernranden en op (vrijkomende) agrarische bedrijven. Daarmee vergroten wij ook de economische draagkracht van het gebied.
- *Rekening houden met de woningbehoefte:* wij zullen een impuls geven aan de woningbouw, met name voor ouderen en starters.
- *Versterken van de cultuurhistorische kwaliteit van Salland-Twente:* Dit vinden wij van belang voor de sociale cohesie in het gebied én om het "product" Salland-Twente (of delen daarvan) beter te vermarkten. De sector recreatie en toerisme geldt als één van de economische dragers voor de toekomst: streekidentiteit als perspectief is ook voor hen belangrijk.
- *Hulpverlening aan agrariërs:* De reconstructie brengt voor een deel van de landbouwbedrijven grote veranderingen met zich mee. Wij zullen waar nodig psychosociale hulp verlenen aan agrariërs.

13.1.3 Aanpak: hoe gaan wij de opgave uitvoeren?

De sociale infrastructuur willen wij binnen de reconstructie verbeteren met de volgende aanpak:

- *reconstructiezonering:* In de zonering hebben wij dorpen en kernen zo veel mogelijk in verwevingsgebied gesitueerd. Daarmee ontstaat ruimte om wonen en werken verder te ontwikkelen;
- *faciliteren van de mogelijkheden voor verbreding en omschakeling, hergebruik van vrijkomende agrarisch bebouwing:* wij zullen in samenwerking met de gemeenten een uniforme regeling uitwerken voor mogelijk te maken nieuwe sociale en economische activiteiten op landbouwbedrijven en in vrijkomende agrarische bebouwing, met name ook in stads- en kernrandzones en op landgoederen. Ook wonen en de mogelijkheden voor woningsplitsing zullen wij daarin meenemen. wij streven naar een zo integraal mogelijke aanpak door fysieke functies (water, landbouw, natuur en milieu) te verknopen met sociale (door bundeling van voorzieningen als dorpshuis, brede school, Kulturhus, zorgwoningen), economische (bedrijventerreinen) en recreatieve functies (landschapcamping);
- *gemeentelijke structuur- of ontwikkelingsvisies:* wij vragen de gemeenten om samen met ons een gebiedsvisie te ontwikkelen met als bouwstenen een sociale agenda, sociale rapportages en dorpsvisies. Om de sociale voorzieningenstructuur te wegen en te versterken zijn daarbij verschillende thema's van belang: woningbouwbeleid (starters, ouderen, rood-voor-rood), zorg, welzijn, sport, cultuurhistorie, recreatie en toerisme, vrijwilligerswerk en sportbeoefening. Wij zullen bevorderen dat gemeenten in dit kader ook een woonvisie maken, gericht op gemeenschappelijke oplossingsrichtingen, vooral op het gebied van ontgroening en vergrijzing wij leggen prioriteit bij gebundelde voorzieningen als Kulturhusen, 'Brede School', zorgposten en wijkcentra;

- *vitaliseringsfonds landelijk gebied als onderdeel van het Investeringsfonds Landelijk Gebied Overijssel*: Wij zullen bevorderen het ontwikkelen van een "vitaliseringsfonds" voor het landelijk gebied, gericht op kwaliteitsverbetering en versterking van het gebied. Daarbij staat voorop de samenhang tussen de sociale, economische en fysieke ruimtelijke functies. Dit inclusief ruimte voor lokale bedrijvigheid. Zie ook de samenhang met sociaal-economische platforms onder economische structuur;
- *uitbreiden van de mogelijkheden voor psychosociale opvang van agrarische ondernemers*: Wij zullen in overleg met onze partners bezien op welke wijze dit verder ingevuld kan worden.

13.2 Beleid en referentie

13.2.1 Beleidscontext en beleidsdoelen

Salland-Twente

Bij het sociaal beleid van provincies is sociale infrastructuur een kernbegrip. De IPO-commissie Simons definieert die in een recent advies als *"het geheel van voorzieningen en betrekkingen die het mogelijk maken dat mensen in redelijkheid in sociale verbanden kunnen leven en kunnen participeren aan de samenleving"*. Achterliggende doelstelling is volgens haar de versterking van de sociale cohesie: de mate waarin leden van een samenleving zich op elkaar betrokken voelen. Deze definitie sluit perfect aan op de twee thema's van de sociale schetsen ten behoeve van de reconstructie van het Overijsselse platteland: leefbaarheid en sociale cohesie/participatie. Belangrijk is verder het inzicht dat de kwaliteit van de sociale infrastructuur niet alleen tot het sociale domein behoort (welzijn, zorg, hulpverlening, educatie, sport, cultuur), maar samenhangt met ontwikkelingen en maatregelen in de economische en ruimtelijke sfeer.

Het doel van het sociaal beleid in de provincie Overijssel is getuige de Perspectiefnota 2003 het vergroten van de sociale vitaliteit: een leefomgeving waarin mensen zich prettig voelen en willen participeren, zowel in de stad als op het platteland. De provinciale speerpunten voor het sociale beleid hebben ook een plaats gekregen in het regioconvenant Oost-Nederland dat met het Rijk is afgesloten. Het huidige sociale beleid van de provincie is samengesteld uit de terreinen (jeugd)zorg, integratie, cultuur, onderwijs en welzijn (waaronder sport, emancipatie, vrijwilligerswerk). Deze bestrijken voor een belangrijk deel de vier aandachtsgebieden van het kabinet: veiligheid, zorg, onderwijs en integratie.

De provincie richt zich evenals het Rijk op een integraal en resultaatgericht jeugdbeleid: "de agenda voor de jeugd". Preventie, vroegtijdige kortdurende hulp en vermindering van de wachtlijsten zijn kernbegrippen. Het gaat verder om een verbeterde aanpak van vroegtijdig schoolverlaten, structuurversterking van het onderwijs, een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en stimuleren van brede school-initiatieven (onderwijs, welzijn, zorg, cultuur en sport). Het bevorderen van de participatie van allochtone jongeren heeft de provincie als extra mogelijk speerpunt.

De cultuurparticipatie vergroten wij door voortzetting van het actieplan cultuurbereik, maar ook door bij te dragen aan de ver- en nieuwbouw van culturele accommodaties en Kulturhusen. Zonder

culturele dimensie die voldoende rijk en geschakeerd is, verschaalt een samenleving, ook sociaal en economisch. Cultuur en cultuurhistorie zijn onmisbaar, zowel voor de kwaliteit van het leven van individuele burgers als voor de kwaliteit en stabiliteit van de samenleving als geheel.

Woningbouwbeleid is voor de sociale kwaliteit van het landelijk gebied belangrijk. Zowel vanuit het Rijk als vanuit de provincie komen voorstellen om het beleid op dit terrein te versoepelen, mits de (beeld)kwaliteit van het gebied niet aangetast wordt. Veranderingen in leefstijlen vragen om andere beleidsdoelen. Wanneer arbeid en zorgtaken gecombineerd worden, neemt de behoefte aan goede opvangvoorzieningen voor kinderen toe. De nieuwe Wet op de kinderopvang biedt mogelijkheden, evenals stimuleringsfondsen voor kinderopvang. Voorzieningen als zorg- en dienstenknooppunten maken deel uit van rijks- en provinciaal beleid.

13.2.2 Huidige situatie

Salland en Zuidwest-Twente

De beschrijving van huidige situatie en autonome ontwikkeling is gebaseerd op de "Bouwsteen Sociale Schetsen reconstructie Salland-Twente". Niet alleen in de kleinere maar ook in de grotere kernen staat het voorzieningenniveau, inclusief geneeskundige zorg, scholen en kinderopvang onder druk. Er zijn te weinig woningen voor starters op de woningmarkt en mede daardoor treedt vergrijzing op. Ondanks de vestiging van vermogende stedelingen vertrekken er meer mensen uit het gebied dan zich er vestigen. Voor bestuurlijke taken zijn moeilijk vrijwilligers te vinden. Dorpen kennen een hoge organisatiegraad in dorpsraden en buurtcomité's.

Noordoost-Twente

De sociale kwaliteit van Noordoost-Twente is hoog. De bewoners hechten sterk aan hun gebied, zijn honkvast, traditioneel ingesteld en hebben een hoge arbeidsmentaliteit. Het gemiddelde opleidingsniveau is LBO/MBO. De betrokkenheid op elkaar en op het gebied maakt dat bewoners veel doen voor de lokale gemeenschap en zich vrijwillig voor tal van zaken inzetten. De organisatiegraad in dorpen en kernen is hoog, zowel in dorpsraden als in sportverenigingen, heemkundeverenigingen, et cetera. De bewoners ervaren het voorzieningenniveau in het gebied op dit moment als voldoende, zeker op regionaal niveau. Er is een tendens naar bundeling van voorzieningen. Toch bestaat zorg over de beperkte beschikbaarheid van de politie in het landelijk gebied, de beschikbaarheid van eerstelijnszorg en een goede ambulancedienst in Noordoost-Twente. Dit verschaalt. Naast veiligheid in de openbare ruimte, waar ook veilige verkeerswegen en fietsroutes toe behoren, bestaat er aanleiding tot meer aandacht voor veiligheid in de privé-sfeer. Onderzoek toont aan, dat relationeel geweld op het platteland zeker zo veel voorkomt als in de stad (2,5% van de vrouwen van 18 jaar en ouder hebben te maken met relationeel geweld).

De regio Noordoost-Twente is voor zorg- en hulpverlening grotendeels aangewezen op de netwerkstad. Ook voor culturele voorzieningen maakt Noordoost-Twente grotendeels gebruik van *Enschede, Hengelo en Almelo. Andersom is woonkwaliteit in Noordoost-Twente van belang voor de werkgelegenheid in de netwerkstad.* Wonen is een kernkwaliteit van het gebied. De landschappelijke kwaliteit van Noordoost-Twente draagt bij aan het goede woonmilieu van het gebied. Maar weinig mensen zijn bereid eventueel uit het gebied te verhuizen. De bevolkingsgroei van het Noordoost-Twente is het laagste van Overijssel. Het vertrekoverschot uit het gebied komt vooral voort uit gebrek aan woonruimte voor starters en jongeren. Daarbij speelt het aanvaarden

van werk elders ook nog een rol. Voor de eigen inwoners is de woningmarkt een knelpunt. Dit geldt specifiek voor ouderen en starters op de woningmarkt. Uit onderzoek blijkt dat de vraag naar woningen voor ouderen in Oldenzaal met 35% is gegroeid, en in Losser met 15%. Ook de gezinnen met lagere en middeninkomens dienen als belangrijke sociaal-economische pijler in het woningaanbod aandacht te krijgen. Dit houdt in dat er behoefte is aan autonome groei van het aantal woningen.

13.2.3 Autonome ontwikkeling

Salland-Twente

Op het platteland is een geleidelijke, maar ingrijpende ontwikkeling gaande: voedselproductie maakt steeds meer plaats voor wonen, werken, natuur en recreatie. Het platteland - van oudsher de contramal van de stad - dreigt hierdoor te verdwijnen, zowel in ruimtelijke als in sociaal-culturele zin. Ruimtelijk uit zich dit in versnippering en verrommeling doordat de nieuwe functies geen relatie hebben met de bestaande omgeving. In sociaal-culturele zin ontstaat door de technologische ontwikkelingen een digitale wereld van verbeelding en beleving, waardoor activiteiten en functies komen los te staan van hun historische, sociale, culturele en geografische verband. De wensen van de moderne burger/consument over het platteland zijn divers en tegenstrijdig en wisselen snel naar tijd en plaats: de "zappende" burger wil zowel veilig voedsel, rust, stilte en natuur als intensieve recreatie en wonen op het platteland. De rode draad in de wensen van de burger is echter wel dat het platteland zelf, met zijn verscheidenheid en identiteit, behouden moet blijven.

Naast een andere kijk op het platteland, zorgen de maatschappelijke ontwikkelingen ook voor een andere behoefte aan diensten en voorzieningen. Tegelijkertijd ontstaat een nieuwe vraag naar bepaalde vormen van dienstverlening. Het leveren van dergelijke diensten kan ook voor agrarische ondernemers een aantrekkelijke nevenfunctie zijn. Ook kan vrijkomende agrarische bebouwing in bepaalde omstandigheden een geschikte locatie zijn voor het creëren van sociaal-maatschappelijke, recreatieve en culturele activiteiten en diensten. Sociale en maatschappelijke dienstverlening kan zich daarmee ontwikkelen tot een belangrijke nieuwe economische drager.

Noordoost-Twente

Naast een andere kijk op het platteland, zorgen de maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de stijgende arbeidsparticipatie van vrouwen, naar andere leefstijlen voor veranderende wensen ten aanzien van diensten en voorzieningen. Wanneer arbeid en zorgtaken gecombineerd worden, neemt de behoefte aan goede opvangvoorzieningen voor kinderen toe. De nieuwe Wet op de kinderopvang biedt mogelijkheden.

Het voorzieningenniveau staat onder druk, zeker voor bepaalde bevolkingsgroepen. Met name op het terrein van de zorg is de druk hoog. De subregio is de meest vergrijzde in de provincie. De komende jaren tot 2020 zal de vergrijzing nog sterker toenemen tot meer dan 20% van de bevolking. Dit doet zich het allersterkst voor in de gemeenten Dinkelland, Losser en Oldenzaal. Door de vergrijzing en omdat er minder mantelzorg geboden kan worden, neemt het aantal verzoeken om thuiszorg toe. Men beseft dat nieuwe zorgarrangementen noodzakelijk zijn om het voor ouderen mogelijk te maken in het gebied te blijven wonen. Dit zal in het oostelijke deel van het gebied in de nabije toekomst spelen. Er wordt een steeds groter beroep gedaan op de

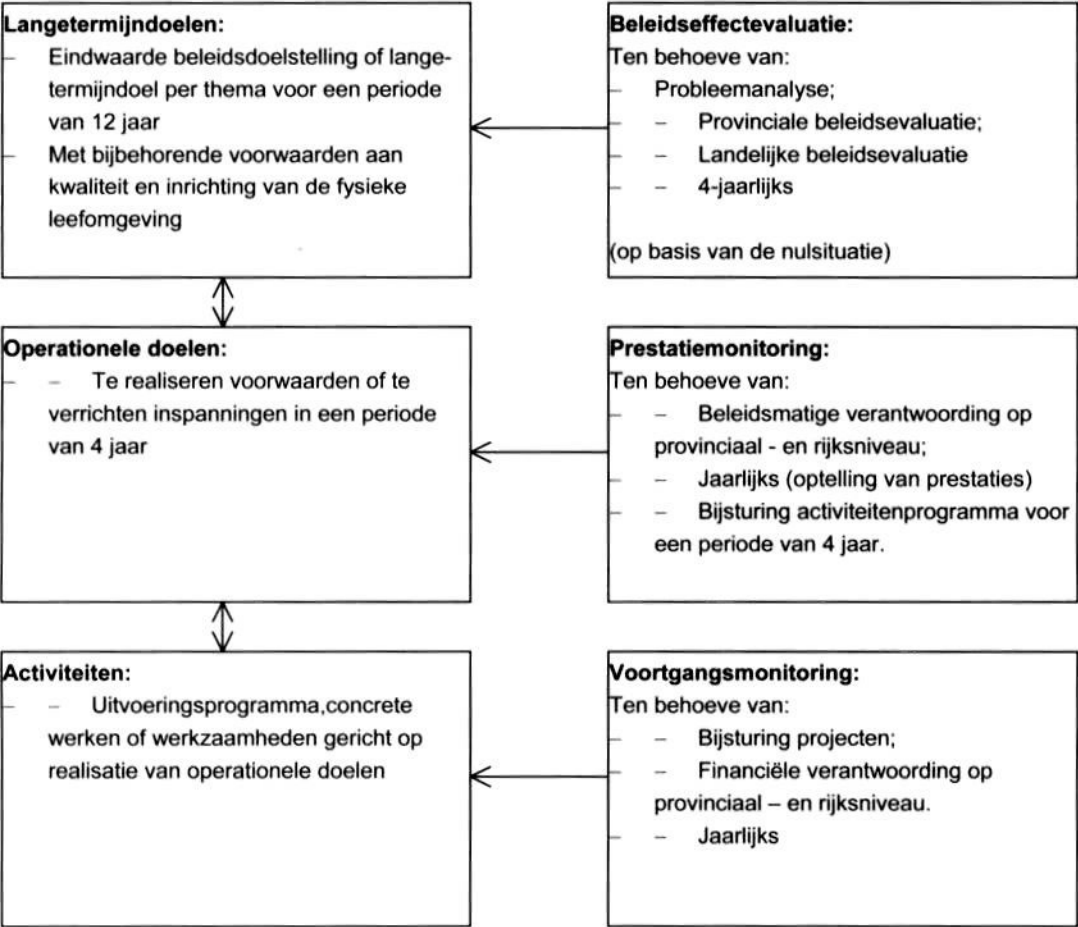
verschillende zorgvoorzieningen. Dit zal met het bestaande aanbod onvoldoende kunnen worden opgevangen.

Woningbouwbeleid is voor de sociale kwaliteit van het landelijk gebied belangrijk. Zowel vanuit het Rijk als vanuit de provincie komen voorstellen om het beleid op dit terrein te versoepelen, mits de (beeld)kwaliteit van het gebied niet aangetast wordt. De zorginstellingen willen in de komende periode tot 2011 in Noordoost-Twente 327 zorgwoningen realiseren (ombouw en uitbreiding). De behoefte aan woningen voor senioren met een functiebeperking zal toenemen van 7.800 nu tot bijna 10.000 in 2010. Indien niet ingegrepen wordt zal de huidige onbalans in de woningbouwsituatie nog worden versterkt waardoor onvoldoende passende woningen beschikbaar zijn voor met name starters en ouderen.

14 Monitoring en evaluatie

Met het oog op een doelgerichte verantwoording van de resultaten stellen diverse instrumenten (verschillende) eisen aan de opzet van een monitoringsprogramma en de rapportage over de resultaten. Zowel het monitoren en verantwoorden van langetermijndoelen, operationele doelen als activiteiten is van belang. Zie ook figuur III.23.

Figuur III.23: Doelformulering, monitoring, evaluatie en verantwoording

Bron: IPO, Handreiking gebiedsgericht beleid; doelformulering, monitoring en evaluatie, september 2001.

Reconstructieplan; beleidseffectmonitoring en langetermijndoelen (12 jaar)

Het reconstructieplan geeft het ontwikkelingsperspectief weer (met de langetermijndoelen) voor het gebied Salland-Twente voor de komende twaalf jaar. In het reconstructieplan staat tevens de huidige toestand van Salland Twente beschreven in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin.

Monitoring van de (verbetering in de) omgevingskwaliteit is daarvoor onontbeerlijk. Tevens is de monitoring van belang om zicht te houden op de mate waarin langetermijndoelen worden gerealiseerd (beleidseffectmonitoring). De monitoring dient voor:

- de vaststelling van de nulsituatie en probleemanalyse;
- het geven van kaders voor de provinciale beleidsevaluatie;
- het geven van kaders voor de landelijke beleidsevaluatie.

Bijstelling vindt vierjaarlijks plaats, mede op basis van (voortschrijdende) inzichten in de uitvoering en monitoring van het uitvoeringsprogramma. Bij de vaststelling van het reconstructieplan wordt tevens het uitvoeringsprogramma vastgesteld voor de uitvoeringsperiode, waarin een meerjarig programma 2004–2007 de kern is.

Prestatiemonitoring en kortetermijndoelen (4 jaar): Uitvoeringsprogramma

De kortetermijndoelen zijn gericht op de te realiseren voorwaarden of te verrichten inspanningen in een periode van vier jaar. Prestatiemonitoring in de gebieden wordt gericht op verantwoording van het gevoerde beleid aan het provinciaal bestuur en de betrokken gebiedspartners.

Prestatiemonitoring en het monitoren van de voortgang in het bereiken van operationele doelen krijgt zijn beslag in het Uitvoeringsprogramma. Het Uitvoeringsprogramma wordt éénmaal per jaar bijgesteld/geactualiseerd.

Voortgangsmonitoring en activiteiten: "continu".

Concrete activiteiten, werken of projecten –gericht op de realisatie van operationele doelen– vloeien voort uit het uitvoeringsprogramma. Voortgangsmonitoring is gericht op de operationele bijsturing van projecten en het afleggen van financiële verantwoording op provinciaal en rijksniveau. Monitoring van de voortgang vindt op projectniveau en monitoring op prestaties (wat is er binnen het desbetreffende jaar gerealiseerd) vindt jaarlijks plaats.

Bijlage 1 Lijst van achtergronddocumenten

Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte, november 2000.

Stankonderzoek provincie Overijssel, Werkverslag, Methodiek, werkwijze en resultaten.

CBS.

Landbouwtellingen, totalen per gemeente (Internet: www.cbs.nl, 'statline').

Dienst Landelijk Gebied, 2002.

Huidige situatie en autonome ontwikkeling, deelgebieden Salland, Zuidwest-Twente, Noordoost-Twente.

Eerste kamer der Staten Generaal, vergaderjaar 2000-2001, nr. 169.

Reconstructiewet concentratiegebieden.

Instituut voor Milieu- en Agritechniek (IMAG), augustus 2001.

Mogelijkheden voor ammoniak- & geurreductie in de vleeskalverensector; *een quick scan*.

Instituut voor Milieu- en Agritechniek (IMAG), september 2001.

Geuremissie uit de veehouderij, overzichtsrapportage 1996-1999.

Landbouw Economisch Instituut, 2002.

Zuivelbeleid zonder melkquotum? Mogelijke gevolgen voor Nederland en de EU.

Milieu- en Natuurplanbureau RIVM, maart 2002.

MINAS en MILIEU; Balans en Verkenning.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2002.

Structuurschema Groene Ruimte 2, deel 1, beleidsvoornemen van het kabinet.

Ministeries van OCW, LNV, VROM en V en W, 1999.

Nota Belvedere. Beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting.

Ministerie van VROM, 2001.

Geurhinderonderzoek stallen intensieve veehouderij.

Ministerie van VROM, april 2002.

Regeling ammoniak en veehouderij.

Ministerie van VROM, april 2003.

Regeling stankemissie veehouderijen in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden.

Nederlandse Zuivel Organisatie, 2002.

Melkveehouderij en omgeving.

Toelichting Ontwerp Reconstructieplan en Ontwerp Milieueffectrapport (deel III)

Platform Sociale Pijler Reconstructie Overijssel, 2002.
Bouwsteen sociale schetsen reconstructie Salland-Twente.

Provincies Drenthe en Overijssel, 2002.
WB21-Stroomgebiedsvisie Vecht-Zwarte Water, concept.

Provincie Overijssel, 2002.
Plan van Aanpak soortenbeleid, versie 11 november 2002.

Provincie Overijssel, 2002.
Economische schets deelgebieden Salland, Zuidwest-Twente, Noordoost-Twente

Provincie Overijssel, 2002.
Koepelplan Reconstructie Salland-Twente.
Provincie Overijssel, 2002.
Plan van aanpak Reconstructie Salland-Twente.

Provincie Overijssel en provincie Drenthe, 2002.
(Ontwerp) Kadernota t.b.v. de ruimtelijke visie voor het (water)stroomgebied Vecht/Zwarte Water.

Provincie Overijssel, 2001.
Landschapsgebiedsplan Overijssel.

Provincie Overijssel, 2002
Natuurgebiedsplan/Beheersgebiedsplan Salland.

Provincie Overijssel, 2001.
Natuurgebiedsplan/Beheersgebiedsplan Salland.

Provincie Overijssel, 2000.
Natuurgebiedsplan/Beheersgebiedsplan Zuid-Twente.

Provincie Overijssel, 1999.
Milieukwaliteit Landelijk Gebied.

Provincie Overijssel, 2001.
Gebiedsgericht beleid Zuid-Twente, Nulmeting.

Provincie Overijssel, 2001.
De intensieve veehouderij rond voor verzuring gevoelige gebieden in de provincie Overijssel.

Provincie Overijssel, 2001.
De Overijsselse landbouw in cijfers.

Provincie Overijssel, 2000.
Streekplan Overijssel 2000+.

Toelichting Ontwerp Reconstructieplan en Ontwerp Milieueffectrapport (deel III)

Provincie Overijssel, 2000.

Waterhuishoudingsplan Overijssel 2000+.

Provincie Overijssel, 2000.

Milieubeleidsplan Overijssel 2000+

Provincie Overijssel, 2002.

Startnotitie MER reconstructie Salland-Twente

Provincie Overijssel.

Nieuwe natuur in Overijssel.

Reconstructiecommissie Salland-Twente, 2002.

Reconstructienota's

- Op weg naar een reconstructiezonering in Overijssel, Reconstructienota 1, deel A.
- Op weg naar en ruimtelijk ontwerp in Overijssel, Reconstructienota 1, deel B.
- Sterlocaties intensieve veehouderij, Reconstructienota 1, deel C.
- Reconstructienota 2, Landbouw en Platteland.
- Reconstructienota 3, Kadasters voor milieubeleid in het reconstructiegebied Salland-Twente.
- Reconstructienota 4, Instrumentarium reconstructie.

Reconstructiepilot Hart van Twente.

Diverse rapportages: Beeldkwaliteitsplan, Grondgebruik, Water en natuur, BANS, Perspectief Varkenshouderij Twente, Verbreding/versterking plattelandseconomie.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (Minister van Justitie), juni 2002.

Wet stankemissie veehouderijen in landbouwwontwikkelingsgebieden, inclusief wijzigingen.

Staatsbosbeheer, WMO, Groen bouw.

Natuurontwikkeling op voormalige landbouwgronden, ervaringen op de pleistocene zandgronden in Noordoost-Twente.

TNO Milieu, Energie en Procesinnovatie, oktober 2001.

Nulmeting ammoniak ten behoeve van Reconstructiewet en Subsidieregeling Gebiedsgericht Beleid (SGB) in de Provincie Overijssel.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2000-2001, nr. 64.

Mest- en ammoniakbeleid.

Bijlage 2 Verklarende woordenlijst

Alternatief	Eén van de mogelijke oplossingen in het kader van MER.
Autonome ontwikkeling	Op zichzelf staande ontwikkeling, die optreedt zonder dat één van de alternatieven wordt uitgevoerd (MER)
Bergingsgebied	Gebied waar tijdelijk "water op transport" wordt opgeslagen, ter reductie van piekafvoeren
Bouwblok	Deel van het bestemmingsplan voor de vestiging van landbouwbedrijf met toebehoren zoals een bedrijfswoning, erf, beplanting et cetera
Compenserende maatregel	Maatregel waarbij in ruil voor het aanbrengen van milieuschade op de ene plaats vervangende waarden elders worden gecreëerd.
Depositie	Neerslag van stikstofverbindingen uit de lucht die met zuurstof atomen geoxideerd worden tot het sterke zuur HNO_3 en aldus leiden tot verzuring (en vermesting).
Ecologische hoofdstructuur, (P)EHS	Samenhangend netwerk van de belangrijkste natuurgebieden. PEHS is de provinciale uitwerking van de (rijks)EHS.
Emissie	Het in de lucht brengen van stikstofverbindingen (meestal ammoniakgas)
Extensiveringsgebied (zonering)	In een extensiveringsgebied is uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van <i>intensieve veehouderij</i> onmogelijk, of zal in het kader van de reconstructie onmogelijk gemaakt worden. De ligging van extensiveringsgebieden sluit aan bij de kwetsbare bos- en natuurgebieden
Extensiveringsgebied melkveehouderij (Koopmans)	Gebied waar de <i>grondgebonden melkveehouderij</i> gestimuleerd zal worden om te extensiveren (o.a. minder koelen per hectare)
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (met name ook waterstanden)
Groenblauwe dooradering	Aanvullende netwerk van natuur-, landschap- en waterelementen om de kwaliteit van het landelijk gebied buiten de Ecologische Hoofdstructuur te verbeteren
Groen blauwe diensten	Door particulieren tegen betaling aan te bieden diensten voor landschapsbeheer, waterretentie en toegankelijkheid (van natuur, landgoederen, etc) voor recreatie
Hervestiging	De vestiging van een nieuw op te richten of van elders te verplaatsen bedrijf op een bestaand agrarisch bouwblok
Intensieve veehouderij	Een agrarisch bedrijf of een deel daarvan met ten minste 250m ² bedrijfsvloeroppervlak dat wordt gebruikt voor veehouderij volgens de Wet Milieubeheer en waar geen melkrundvee (1), schapen, paarden, of dieren "biologisch" (2) worden gehouden worden en waar geen dieren worden gehouden uitsluitend of in hoofdzaak ten behoeve van

	natuurbeheer. NB(1) Melkrundvee (artikel 1, lid 1 van de Wet ammoniak en veehouderij); melkvee met bijbehorend vrouwelijk jongvee, dat overwegend wordt gehouden voor de melkproductie, met inbegrip van dieren die in de mestperiode worden gemolken, tijdens de lactatie worden gemest dan wel zijn drooggezet en worden afgemest en vrouwelijk vleesvee ouder dan 2 jaar met bijbehorend vrouwelijk jongvee, dat op een met melkvee vergelijkbare manier wordt gehouden voor de vleesproductie en het voortbrengen en zogen van kalveren. NB(2) Het betreft dieren die worden gehouden overeenkomstig de regels die krachtens artikel 2 van de Landbouwkwaliteitswet zijn gesteld ten aanzien van de biologische productiemethoden
Ingreep-effectrelatie	Relatie tussen een bepaalde dosis van een ingreep en het daaruit volgende effect. Op grond van ingreep-effectrelaties kunnen binnen bepaalde marges voorspellingen worden gedaan over het effect van nieuwe ingrepen.
Koopmansgelden	Op advies van de Commissie Koopmans zijn gelden ter beschikking gesteld ten behoeve van de extensivering van melkveehouderij t.b.v. het grondgebruik in en rond kwetsbare natuurgebieden en drinkwaterwinningen.
Landbouwontwikkelingsgebied	In een landbouwontwikkelingsgebied ligt het primaat bij de intensieve veehouderij. Een landbouwontwikkelingsgebied voorziet geheel of gedeeltelijk in de mogelijkheid tot uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van intensieve veehouderij, of zal daar in het kader van de reconstructie in voorzien.
Meest milieuvriendelijk Alternatief (MMA)	Alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu zijn toegepast.
Mitigerende maatregel	Maatregel om de nadelige gevolgen van de voorgenomen activiteit voor het milieu te voorkomen of te beperken.
Nge	Nederlandse Grootte Eenheid. Maat voor de economische omvang van landbouwbedrijven. Voor een volwaardig gezinsinkomen moet een landbouwbedrijf gemiddeld ongeveer 70 nge groot zijn.
Nieuwvestiging	In het bestemmingsplan een nieuw agrarisch bouwblok opnemen voor de vestiging van een nieuw van elders te verplaatsen bedrijf of geheel nieuw te starten bedrijf
Nulalternatief, referentie	Bij dit alternatief wordt uitgegaan van de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling. Dit alternatief dient als referentiekader voor de effectbeschrijvingen van alle alternatieven.
Omgevingskwaliteit	Omgevingskwaliteit is het samenhangende systeem van water, milieu-, natuur- en landschapskwaliteit.
Reconstructiezonering	Ruimtelijke zonering die de (on)mogelijkheden voor ontwikkeling van de intensieve veehouderij aangeeft. De

	volgende zones / gebieden worden onderscheiden: - Landbouwontwikkelingsgebieden - Verwevingsgebieden - Extensiveringsgebieden - Varkensvrije zones
Referentie	Vergelijking(maatstaf), zie nulalternatief.
Retentie van water	Het tijdelijke opslaan van water in speciaal daarvoor ingerichte gebieden.
Stankwet (voor reconstructiegebieden)	De stankwet voor reconstructiegebieden voorziet in een soepeler stankregelgeving in landbouwontwikkelings- en verwervingsgebieden ten opzichte van de huidige regels.
Sterlocatie	Een bestaand agrarisch bouwblok binnen het verwevingsgebied waar een intensief veehouderijbedrijf of een grondgebonden bedrijf met een intensieve produktietak is gevestigd en over voldoende omgevingsruimte beschikt om door te kunnen groeien tot een omvang van minimaal 175 nge intensieve veehouderij
VAB	Vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing
Uitbreiding	Vergroting van de aanwezige agrarische bebouwing al of niet gepaard gaand met een verruiming van het bouwblok
Variant	Alle verdere onderverdelingen op de alternatieven worden aangeduid als varianten.
Varkensvrije zones	zones van minimaal 1.000 meter breed om de veterinaire kwetsbaarheid (varkensziekten) te beperken, sluiten zoveel mogelijk aan bij natuur, infrastructuur, waterlopen en stedelijk gebied.
Verbreiding	Alternatieve inkomensbronnen, zoals agrarisch natuurbeheer, agrotourisme, streekproducten en landbouw en zorg, bieden agrarische ondernemers een nieuw toekomstperspectief.
Versnippering	Proces in het landschap waarbij eerder aaneengesloten natuurgebieden worden verkleind en de onderlinge afstand tussen deze gebieden wordt vergroot (als gevolg van intensieve landbouw, aanleg van infrastructurele werken enz.).
Verstening	(Ongewenste) toename van verspreide bebouwing in het landelijk gebied.
Verwevingsgebied	Een verwevingsgebied is gericht op de verweving van landbouw, wonen en natuur. In een verwevingsgebied is hervestiging of uitbreiding van de intensieve veehouderij mogelijk mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten.
Voorkeursalternatief	Alternatief dat de voorkeur geniet van de initiatiefnemer.

Bijlage 3 Tabellen aanwijzing sterlocaties

De vraag of er voldoende omgevingsruimte is voor een bedrijf met intensieve veehouderij om door te kunnen groeien naar een sterlocatie met een omvang van minimaal 175 nederlandse grootte eenheden (175 nge), is van een aantal ruimtelijk en milieuhygiënische factoren afhankelijk. De ruimtelijke beoordeling en afweging vindt plaats door de gemeente op basis van de in het plan gestelde criteria en randvoorwaarden. De milieuhygiënische afweging vindt eveneens plaats door de gemeente op basis van de natuur- en milieuregelgeving. Ter ondersteuning bij de beoordeling of een bedrijf voldoende omgevingsruimte heeft, is hieronder voor een drietal onderwerpen aangegeven welke berekeningswijze gehanteerd moet worden.

Omvang van het bedrijf op basis van nge

De omgevingsruimte die nodig is, hangt van de omvang van de veestapel. De omvang van de veestapel wordt bepaald door een omrekening toe te passen van 175 nge naar aantal dieren. Deze omrekeningsfactoren zijn opgenomen in bijgevoegde tabel 1. Deze omrekeningsfactoren worden periodiek bijgesteld en gepubliceerd door het ministerie van LNV als bijlage bij de landbouwtelling. De regeling landbouwtelling wordt jaarlijks gepubliceerd in de staatscourant.

Tabel B.1. Nge-normen 2000 per landbouwtellingsrubriek voor de tellingslijst van 2003 (normen per dier)

Code	Rubrieknaam	nge 2000
	B - Dieren op het bedrijf / veestapel	
	Rundvee (geen vlees- of weidevee)	
201	Jongvee, < 1 jaar, vrouwelijk	0,189
203	Jongvee, < 1 jaar, mannelijk	0,189
205	Jongvee, 1-2 jaar, vrouwelijk	0,291
207	Jongvee, 1-2 jaar, mannelijk	0,633
209	Jongvee, > 2jaar, vrouwelijk, niet gekalfd	0,291
211	Melk- en kalfkoeien	1,270
213	Stieren voor de fokkerij (> 2jaar)	0,633
	Rundvee (vlees- of weidevee)	
214	Vleeskalveren voor witvleesproductie	0,138
216	Vleeskalveren voor rosé vleesproductie	0,160
217	Jongvee vleesprod., < 1 jaar, vrouwelijk	0,200
219	Jongvee vleesprod., < 1 jaar, mannelijk	0,200
221	Jongvee vleesprod., 1-2 jaar, vrouwelijk	0,200
223	Jongvee vleesprod., 1-2 jaar, mannelijk	0,200
225	Jongvee vleesprod., > 2 jaar, vrouwelijk	0,200
227	Stieren vleesprod., > 2 jaar	0,200
228	Zoogkoeien	0,345
229	Vlees- en weidekoeien	0,200

Code	Rubrieknaam	nge 2000
	Varkens	
235	Biggen tot 20 kg, bij de zeug	0
237	Biggen tot 20 kg, niet meer bij de zeug	
	alleen indien 247 t/m 251 = 0, anders 0	0,033
239	Vleesvarkens 20-50 kg	0,033
241	Vleesvarkens 50 kg of meer	0,033
243	Opfokzeugen en beertjes, 20-50 kg	0,055
245	Opfokzeugen, 50 kg of meer, niet gedekt	0,055
247	Zeugen, 50 kg of meer, gedekt	0,247
249	Zeugen, 50 kg of meer, bij biggen	0,247
251	Overige zeugen, 50 kg of meer, gust	0,247
253	Beren, 50 kg of meer, nog niet dekrijp	0,055
255	Beren, 50 kg of meer, dekrijp	0,247
	Kippen (per 100 dieren)	
269	Vleeskuikens	0,138
271	Ouderdieren vleesrassen, jonger dan 18 weken	0,436
273	Ouderdieren vleesrassen, 18 weken of ouder	0,662
275	Leghennen, jonger dan 18 weken	0,135
276	Leghennen, 18 weken tot 20 maanden	0,295
278	Leghennen, 20 maanden of ouder	0,295
	Eenden en kalkoenen (per 100 dieren)	
287	Jonge eenden voor de vleesproductie	0,335
289	Kalkoenen	0,553
297	Overig pluimvee	0,335
	Paarden en pony's	
260	Paarden jonger dan 3 jaar	0,244
261	Paarden 3 jaar of ouder	1,870
285	Pony's jonger dan 3 jaar	0,222
286	Pony's 3 jaar of ouder	1,570
	Schapen en geiten	
265	Lammeren (alleen indien 266 = 0, anders 0)	0,065
266	Overige schapen, vrouwelijk	0,065
268	Overige schapen, mannelijk (alleen indien 266 = 0, anders 0)	0,065
282	Melkgeiten	0,135
284	Overige geiten (alleen indien 282 = 0, anders 0)	0,012
	Konijnen	
232	Gespeende vleeskonijnen (alleen indien 233 = 0, anders 0)	0,003
233	Voedsters	0,060

Code	Rubrieknaam	nge 2000
	Edelpelsdieren	
290	Nertsen (moederdieren)	0,050
292	Vossen (moederdieren)	0,127
294	Overige pelsdieren (moederdieren)	0,127

Ammoniak

Bij het bepalen van de ammoniakruimte wordt uitgegaan van emissiearme stalsystemen die de grootst mogelijke bescherming bieden tegen de nadelige gevolgen voor het milieu van de emissie van ammoniak en die redelijkerwijs gevergd kunnen worden. Hiermee wordt aangesloten bij het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij (Amvb-Huisvesting). De maximale emissiewaarden worden gehanteerd om te berekenen welke emissie een bedrijf van 175 nge veroorzaakt. Voor een aantal diercategorieën is (nog) geen maximale emissiewaarde vastgesteld (zie de toelichting op de Amvb-Huisvesting). Toevoegingen en eventueel aanscherpingen van de maximale emissiewaarden zullen bij het vaststellen van de Amvb en wijzigingen van de Amvb worden opgenomen. Deze gewijzigde waarden vormen dan de grondslag voor de berekening van de omgevingsruimte voor de sterlocaties.

Tabel B.2: Te hanteren emissiewaarden ammoniak (bron: Ontwerp-Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij)

Diercategorie	Maximale emissiewaarde in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
Hoofdcategorie varkens	
biggenopfok (gespeende biggen)	0,20 ^{10 11 12}
kraamzeugen (incl. biggen tot spenen)	2,9 ^{10 11}
guste en dragende zeugen	2,6 ^{10 11}
vleesvarkens, opfokberen van ca. 25 kg tot 7 maanden, opfokzeugen van ca. 25 kg tot eerste dekking	1,1 ^{10 11}
Hoofdcategorie kippen	
opfokhennen en hanen van legrassen, jonger dan 18 weken	batterijhuisvesting 0,006
legkippen en (groot-)ouderdieren van legrassen	batterijhuisvesting: 0,013 niet-batterij huisvesting: 0,125 ¹⁰
ouderdieren van vleeskuikens	0,250
vleeskuikens	0,045

¹⁰ De maximale emissiewaarde is niet van toepassing indien de dieren worden gehouden overeenkomstig de biologische productiemethoden, zoals bedoeld in het Landbouwkwaliteitsbesluit biologische productiemethode.

¹¹ De maximale emissiewaarde is niet van toepassing indien de varkens worden gehouden overeenkomstig de bepalingen van de PVV-regeling scharrelvarkens.

¹² Indien biggen worden gehouden in een dierenverblijf gezamenlijk met zeugen en/of guste en dragende zeugen en ter beperking van de ammoniakemissie een biologisch luchtwassysteem wordt toegepast, bedraagt de maximale emissiewaarde 0,23.

Stank

Voor de berekening van de omgevingsruimte vanuit een oogpunt van stank dient de regeling stankemissie veehouderijen in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden gehanteerd te worden (Staatscourant 81, 28 april 2003) en de Wet stankemissie veehouderijen in landbouwontwikkelingsgebieden gehanteerd te worden. Uitgegaan wordt van de emissiearme stalsystemen die voldoen aan de Amvb-Huisvesting. De omrekeningsfactoren voor de chemische en biologische luchtwassers die in de regeling zijn opgenomen, dienen voor de berekening van de omgevingsruimte buiten beschouwing gelaten te worden. Korte tijdshalve wordt verwezen naar de Regeling en de Wet.

Colofon

Zwolle, november 2003

Reconstructie van het buitengebied van Salland en Twente, Toelichting Deel III, behorend bij het Ontwerp- Reconstructieplan Salland – Twente (deel I) en Ontwerp-MER (deel II))
Opgesteld door de reconstructiecommissie Salland –Twente in opdracht van de provincie Overijssel

Voor meer informatie

Provincie Overijssel

L. de Jong (projectleider)

Postbus 10078, 8000 GB Zwolle

Telefoon 038 425 13 01

E-mail: Salland-Twente@prv-overijssel.nl

Internet www.prv-overijssel.nl

Tekst

Redactie: Arcadis; Hans Bleumink / Overland, Boxtel; Oranjewoud (deelplannen)

Eindredactie: provincie Overijssel

Vormgeving

Team Communicatie, provincie Overijssel

Kaarten

GIS-Carto, provincie Overijssel

Dienst Landelijk Gebied, Zwolle

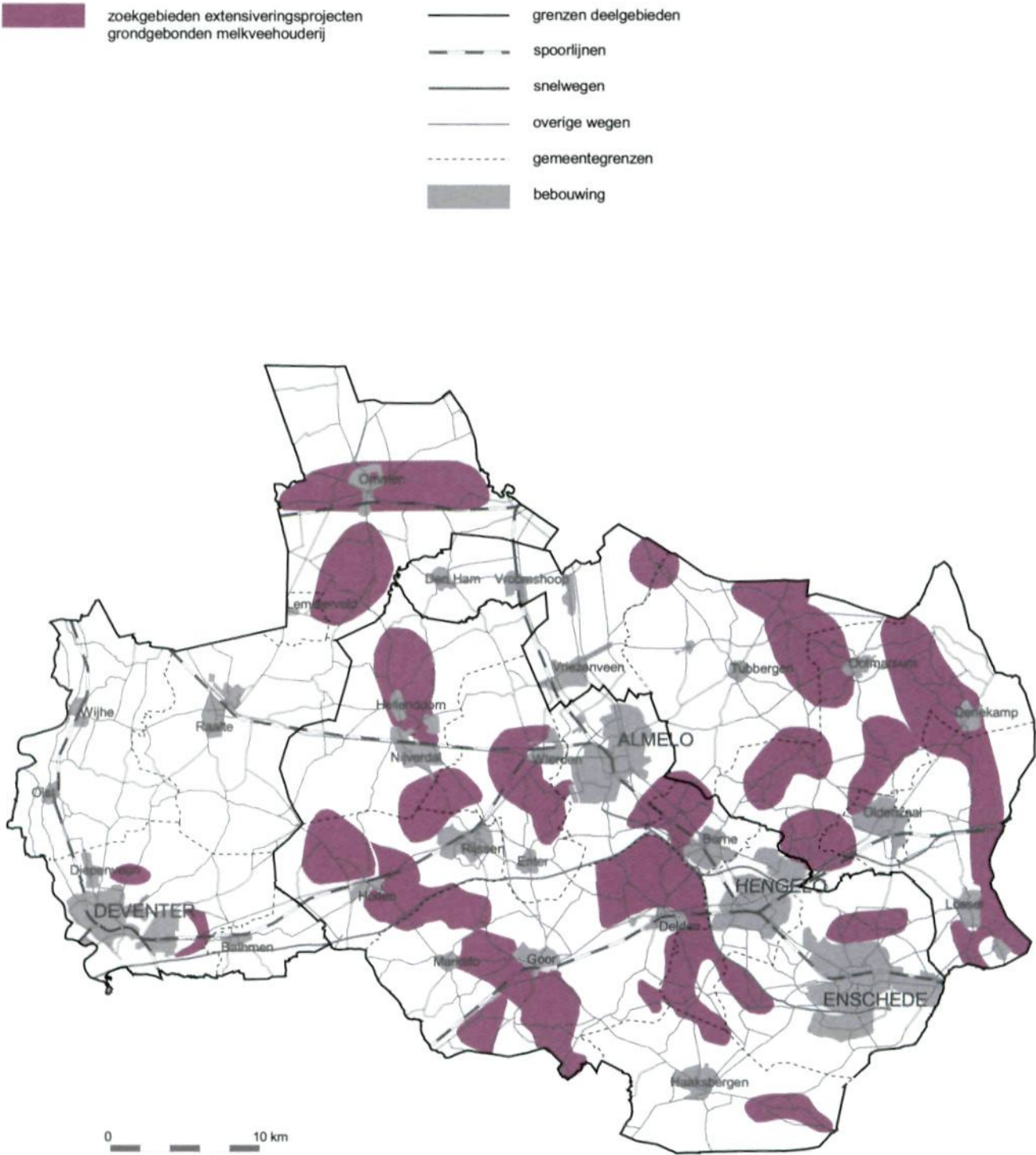
Opmaak

Artnic Creatief Servicebureau, Deventer

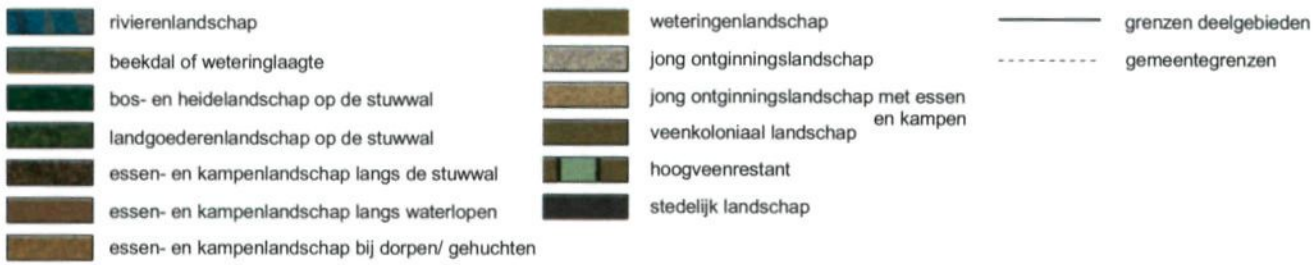
Meer weten?

Ga dan naar www.prv-overijssel.nl en zoek op het onderwerp reconstructie.

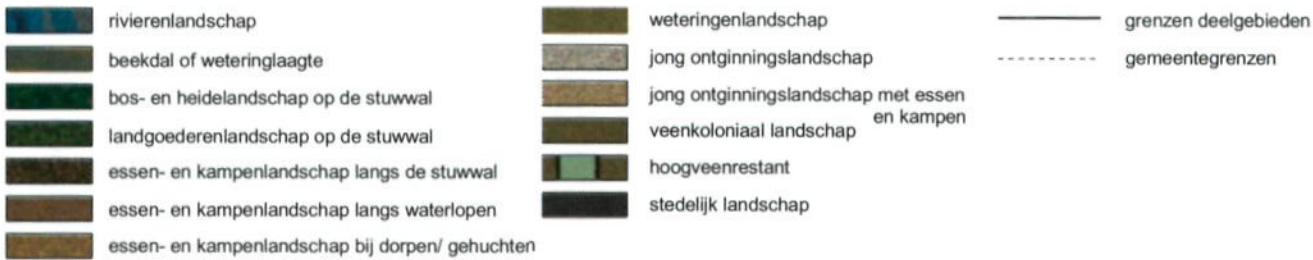
Kaart 1.3 Zoekgebieden extensiveringsprojecten grondgebonden melkveehouderij

Figuur I.3 Landschapstypen (bron: Dienst Landelijk Gebied)

Figuur I.3 Landschapstypen (bron: Dienst Landelijk Gebied)

Figuur I.9 Overzicht Streefbeeld 2015

Figuur I.11 Overzicht Reconstructiezonering

reconstructie

- landbouwontwikkelingsgebied

verwevingsgebied

extensiveringsgebied

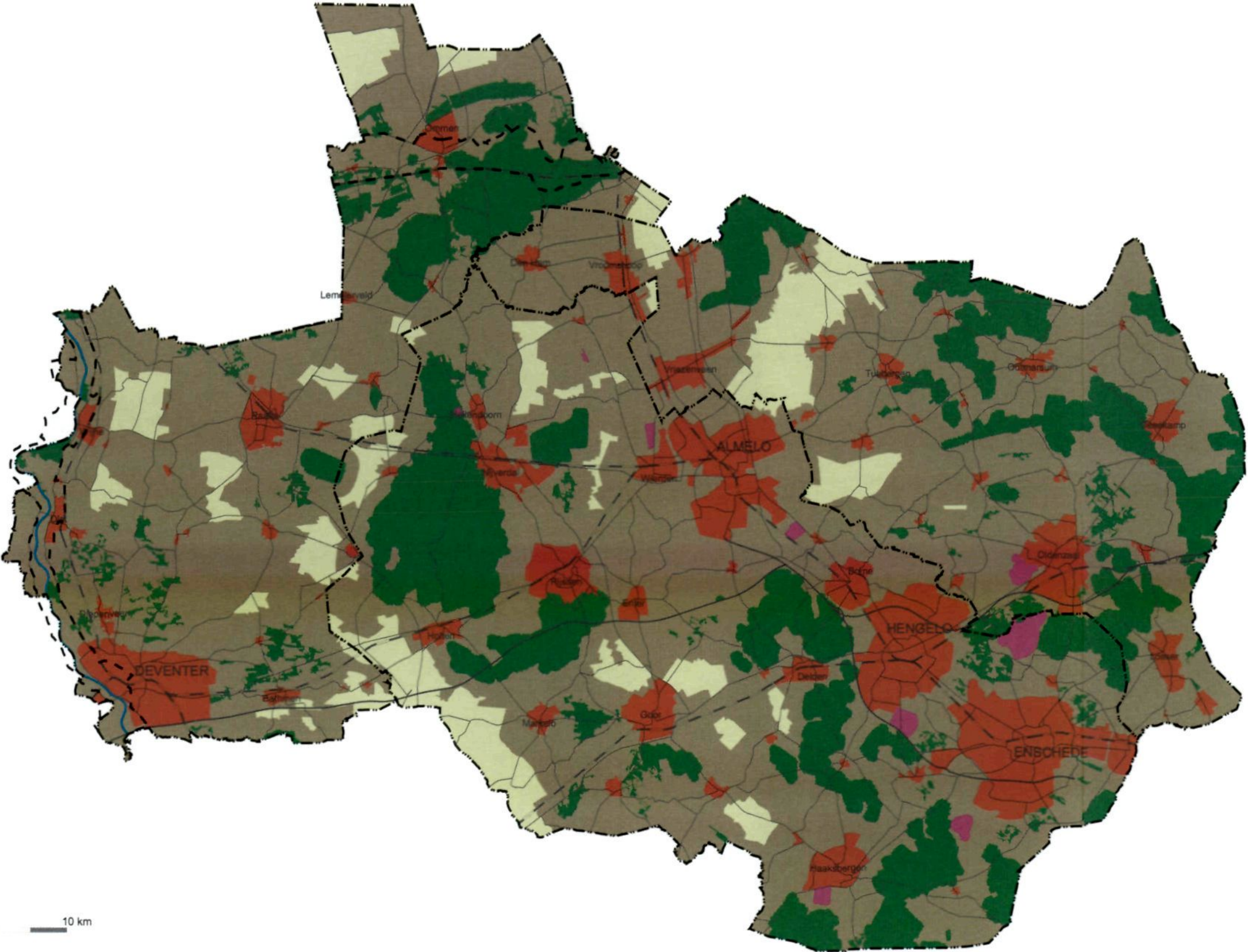
----- begrenzing varkensvrije zone
- overige aanduidingen

bestaand stedelijk gebied

hoofdtransportas water

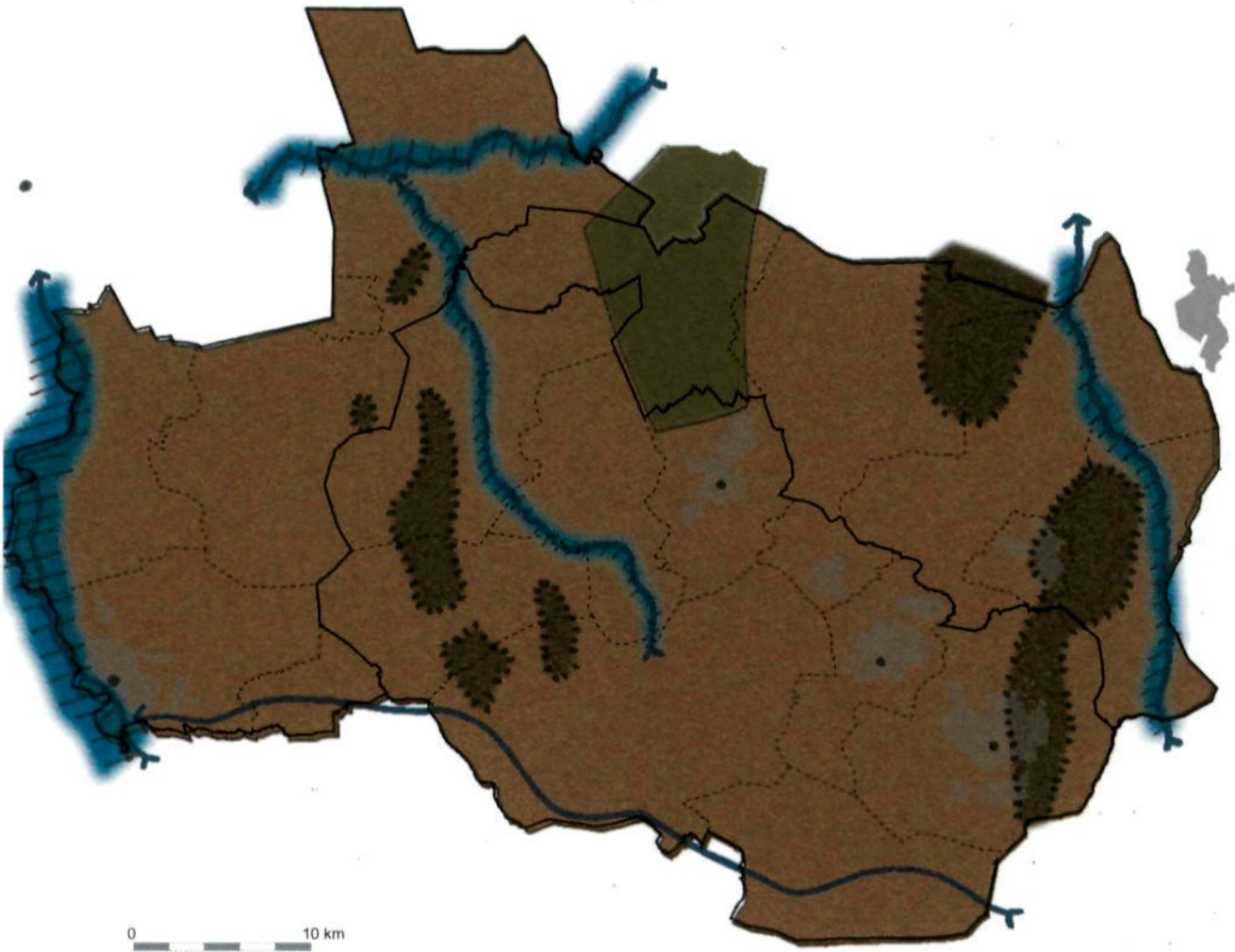
overige functies (recreatieconcentratiepunt, militair terrein, afvalverwerkingsplaats)

--- grenzen deelgebieden

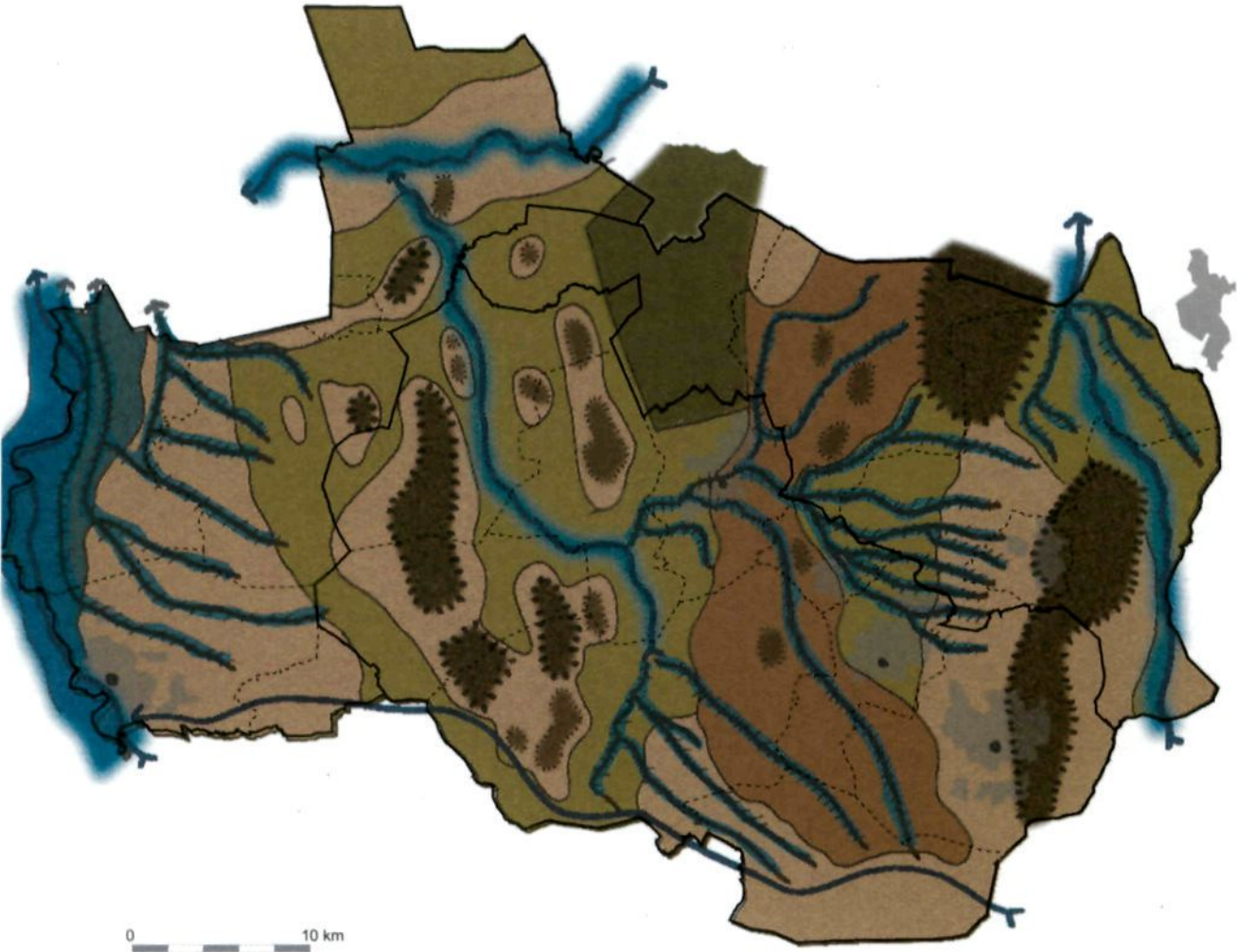

0 10 km

Figuur III.1 Ruggengraat van het landschap (bron: Dienst Landelijk Gebied)

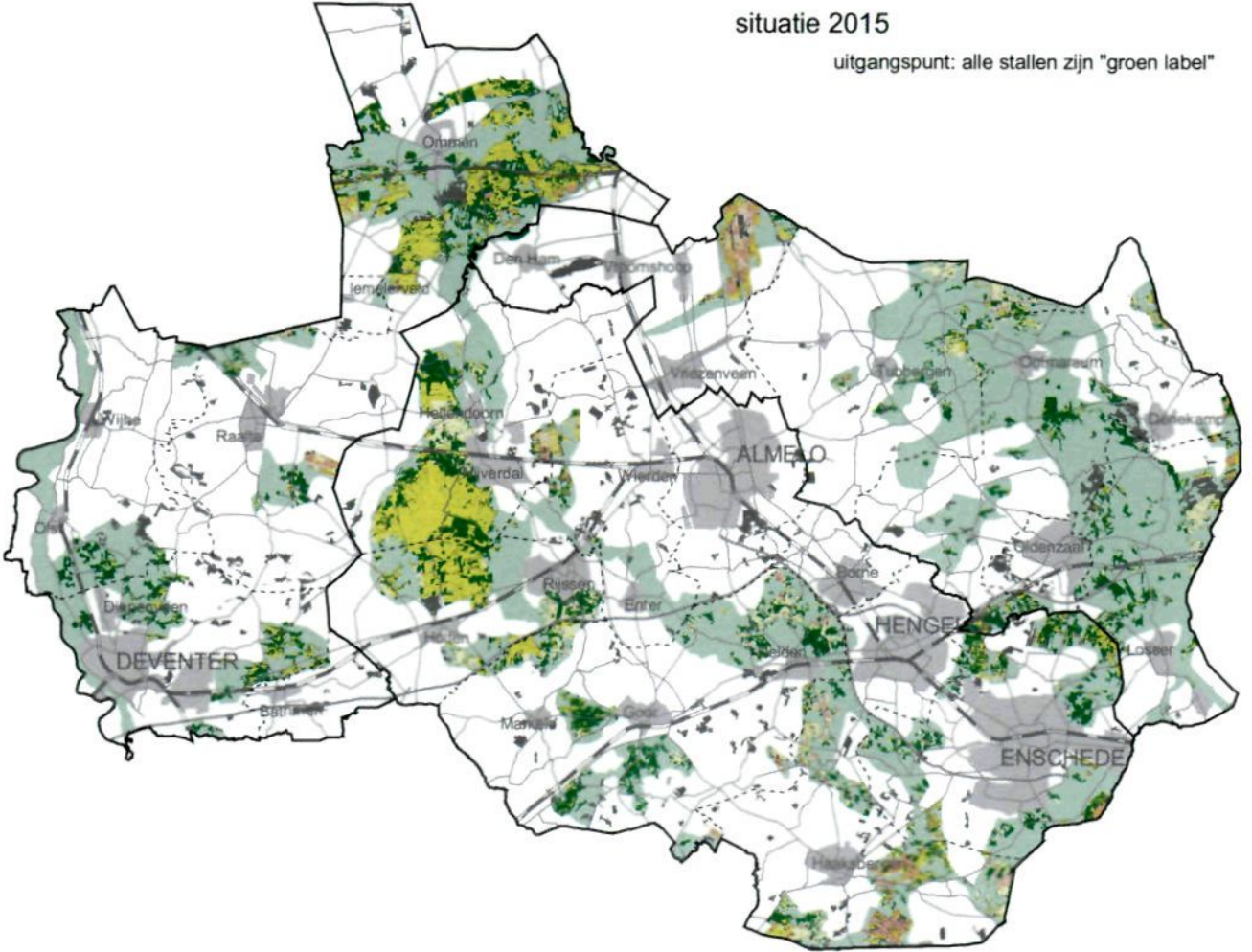
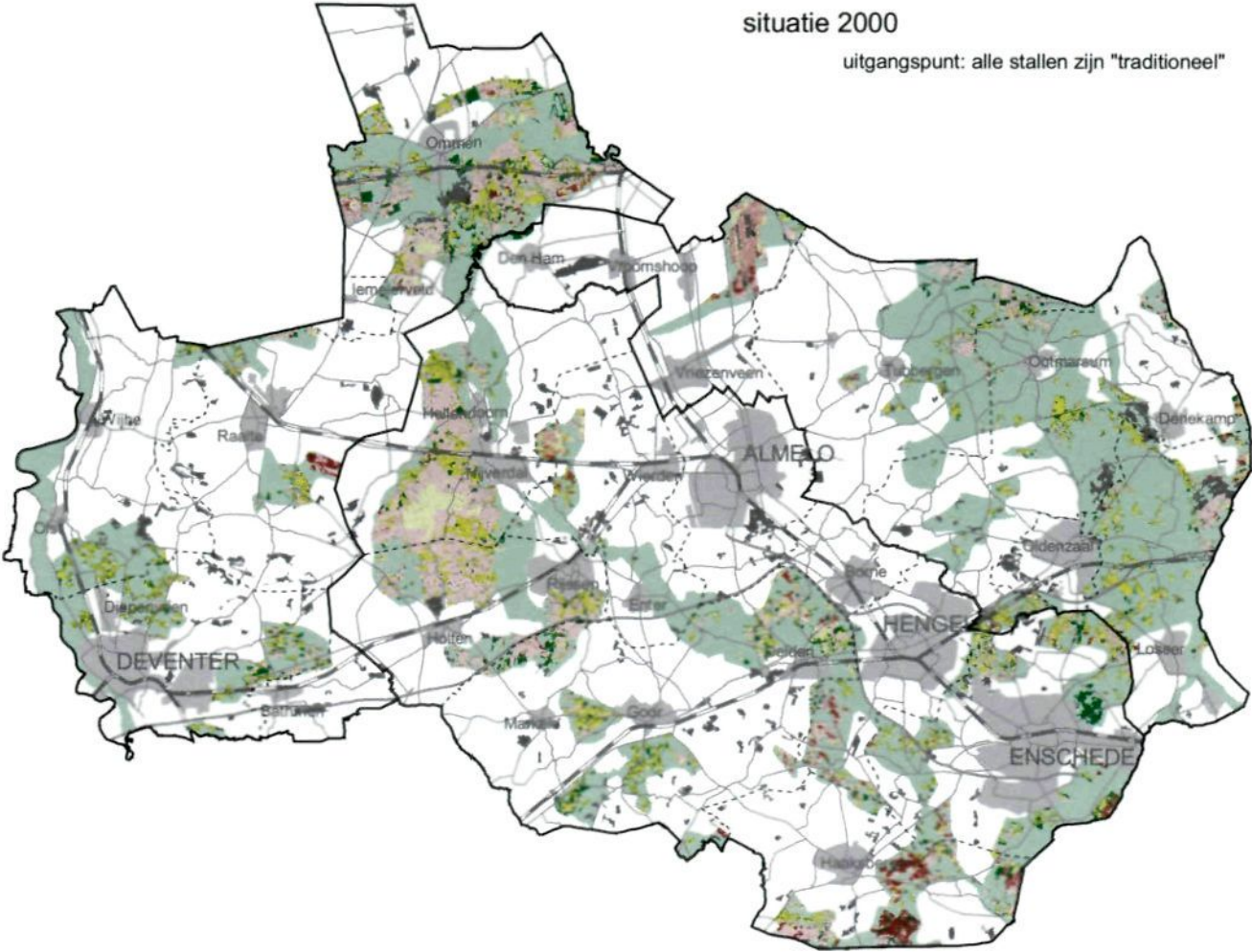
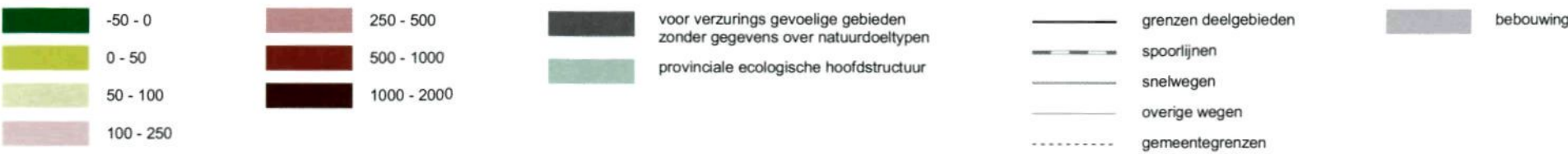

Figuur III.2 Abiotisch landschapspatroon (bron: Dienst Landelijk Gebied)

Figuur III.3 Overschrijding kritische stikstofbelasting in % (bron: TNO-MEP, provincie Overijssel, Dienst Landelijk Gebied)

reconstructie

0 10 km

0 10 km

Figuur III.4 Beleidskaart Natuur (bron: Provincie Overijssel)

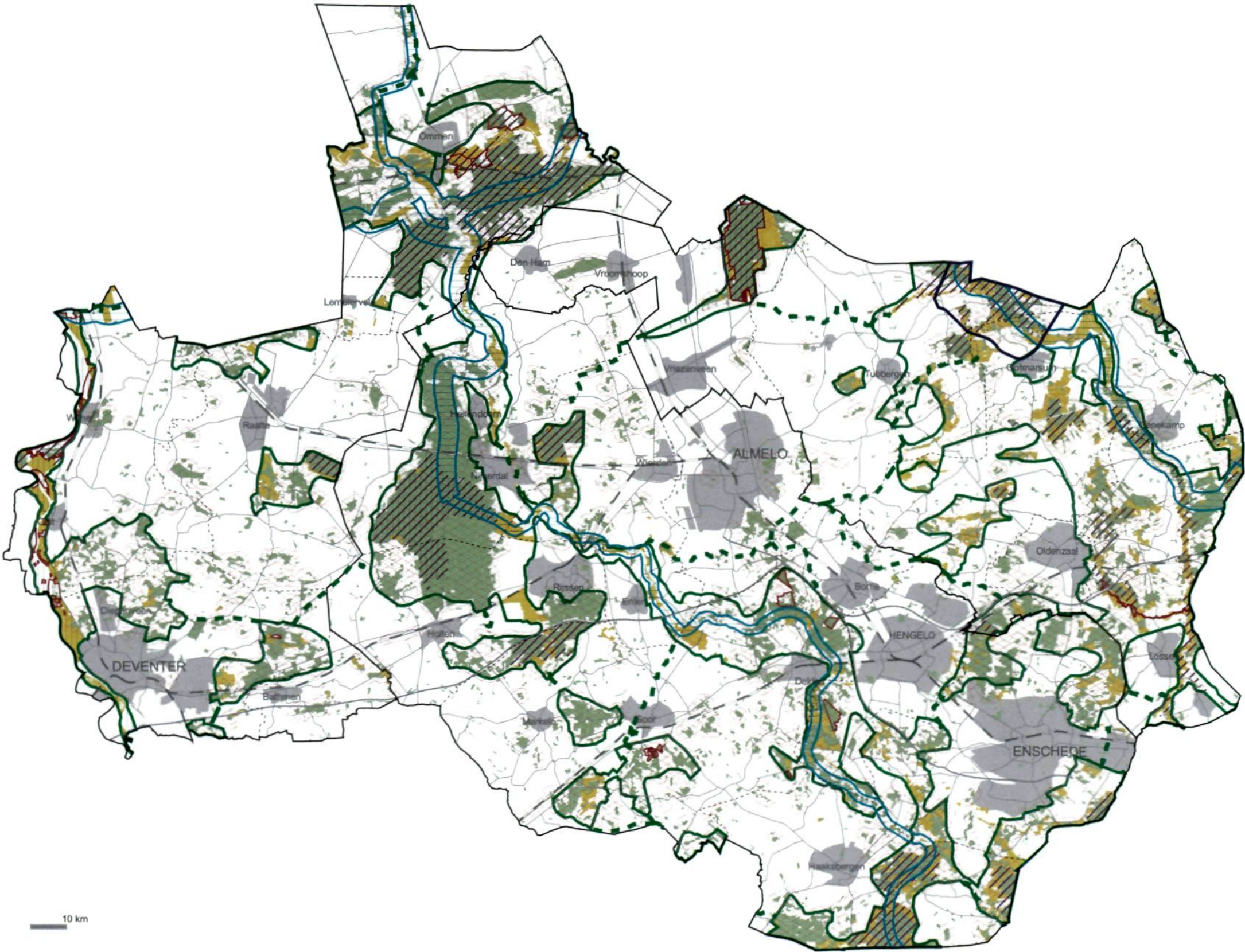
reconstructie

bestaand beleid (5-11-2003)

- natuurmonumenten
- vogelrichtlijngebieden
- habitatrichtlijngebieden
- voor verzuring gevoelige gebieden + 250 meter zone
- robuuste verbindingzones (1e Fase)
- provinciale ecologische hoofdstructuur (streekplan 2000+)
- ecologische verbindingzones (nationaal en provinciaal belang)

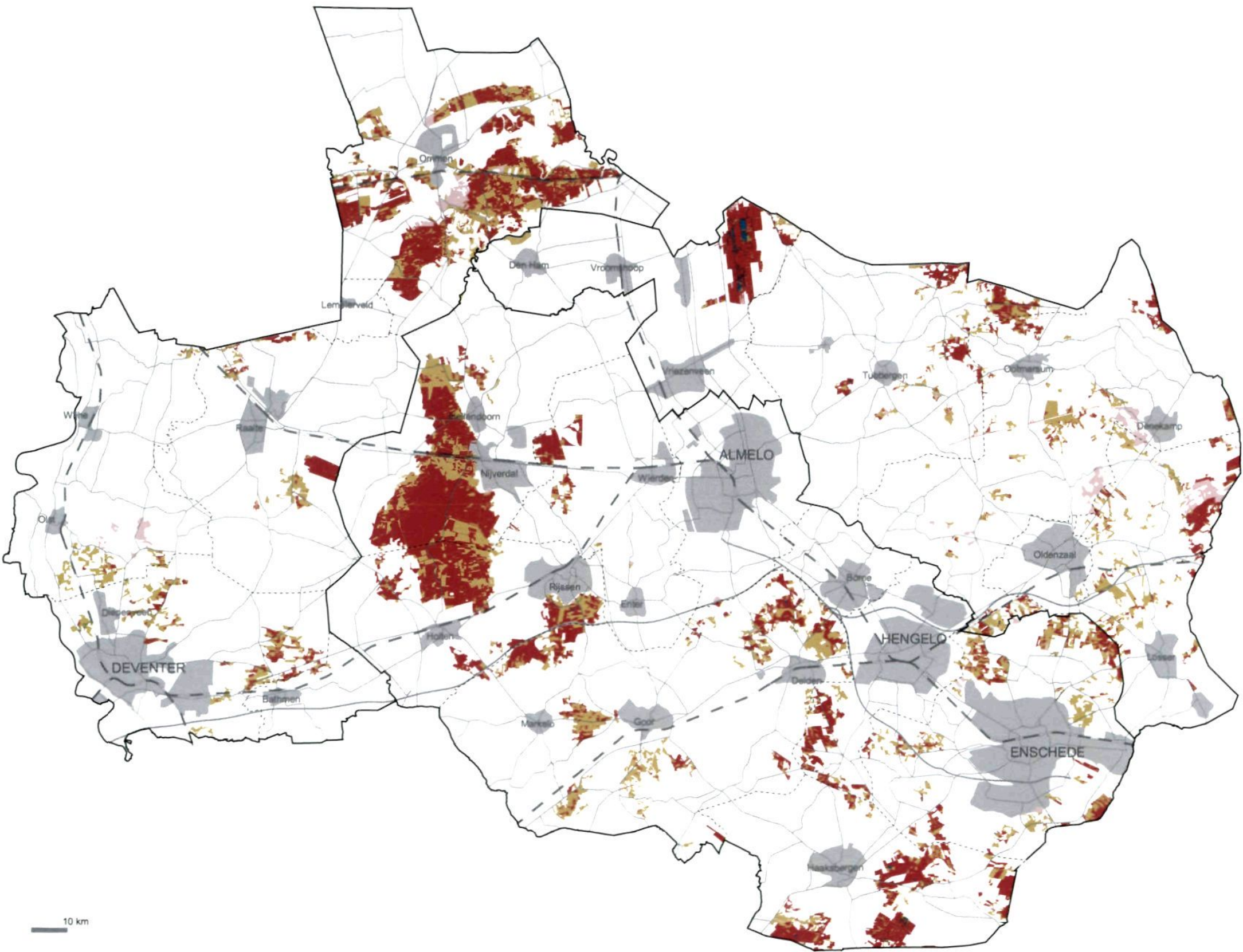
- stiltegebied
- nieuwe natuur
- bestaande bos- en natuurgebieden

- grenzen deelgebieden
- spoorlijnen
- snelwegen
- overige wegen
- gemeentegrenzen
- bebouwing

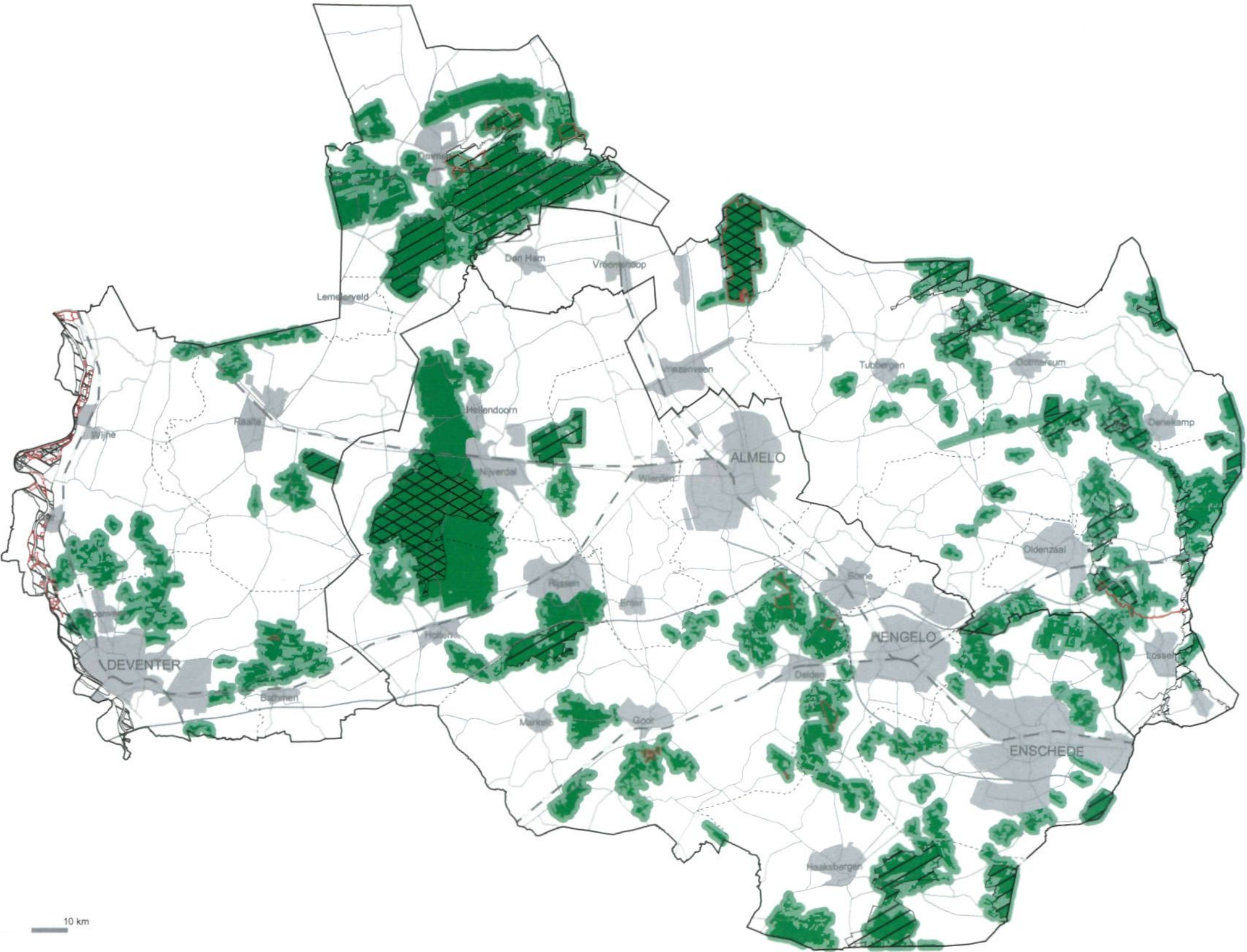
Figuur III.5 Voor verzuring gevoelige natuurgebieden in de PEHS (bron: Provincie Overijssel)

reconstructie

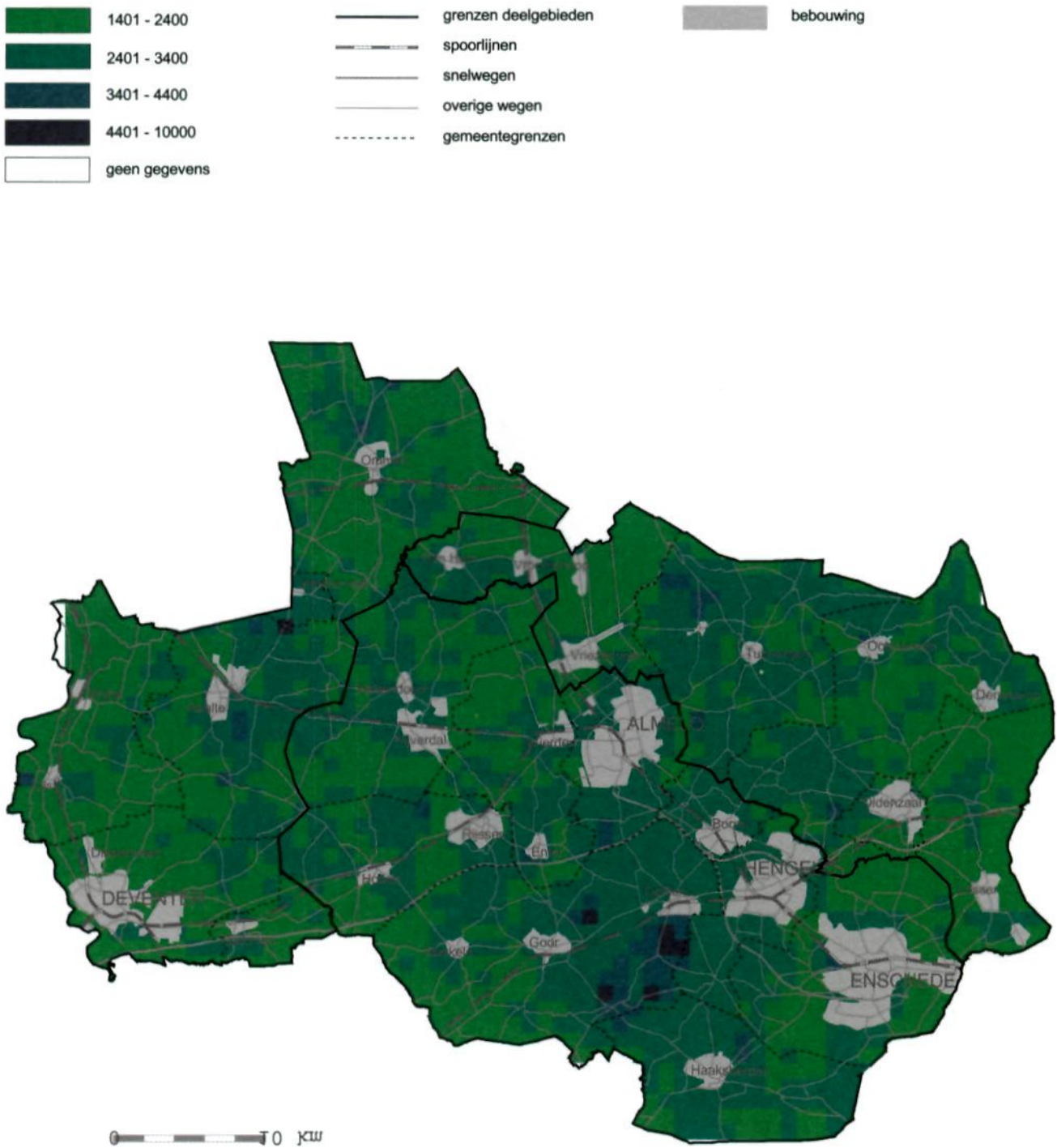
Figuur III.6 Specifieke natuurbescherming (bron: Provincie Overijssel)

reconstructie

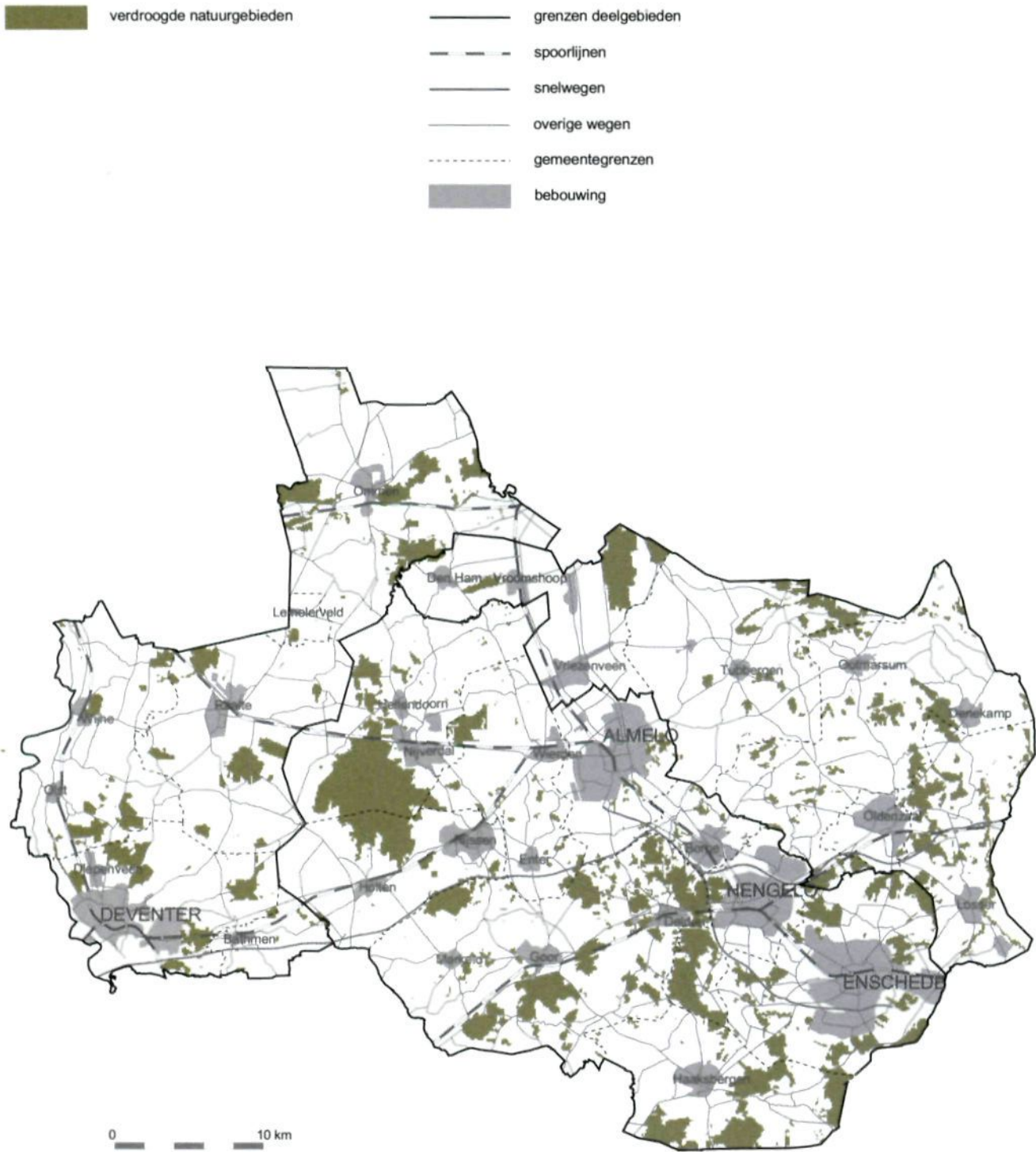

0 10 km

Figuur III.7 Totale stikstof depositie in mol per ha - situatie 2000 met als uitgangspunt alle stallen "traditioneel" (bron: TNO-MEP, RIVM, Dienst Landelijk Gebied, provincie Overijssel)

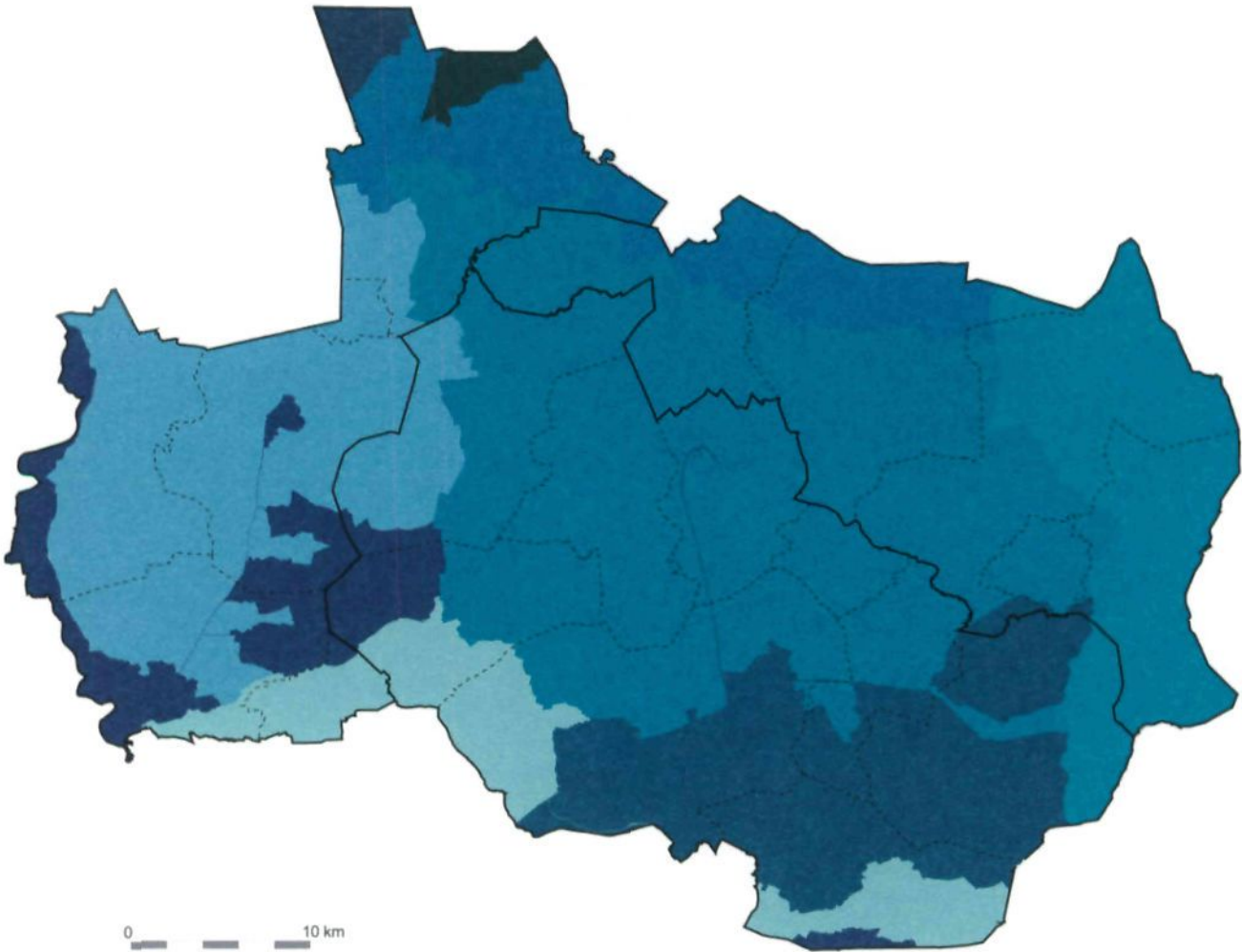

Figuur III.9 Verdroogde natuurgebieden (bron: Provincie Overijssel)

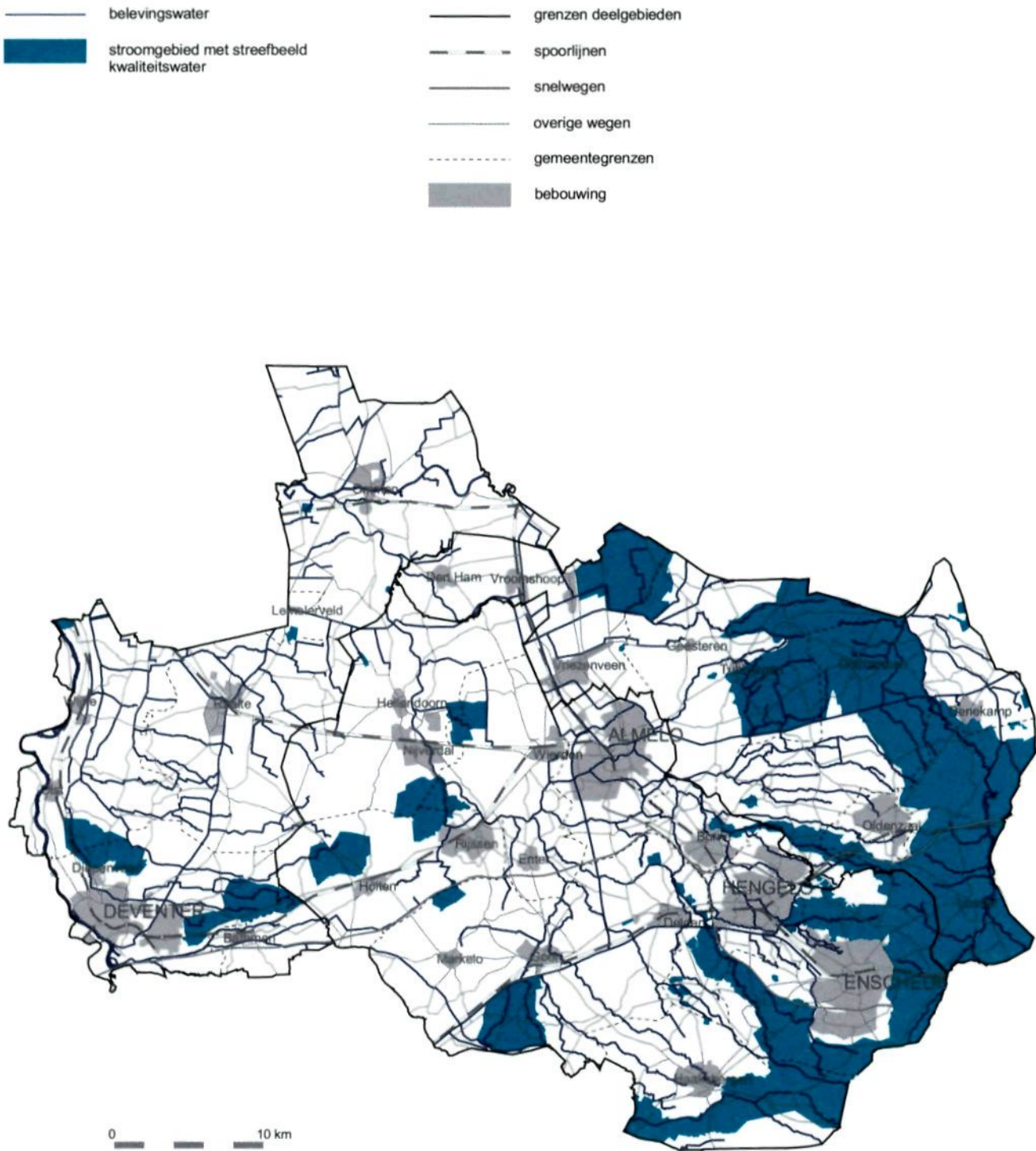

Figuur III.10 Overzicht watersystemen (bron: Provincie Overijssel)

- stroomgebieden
- grenzen reconstructiegebieden
- gemeentegrenzen

Figuur III.11 Waterlopen en kwaliteitswater (bron: Provincie Overijssel)

Figuur III.12 Beleidskaart Water (bron: Provincie Overijssel)

bestaand beleid (bron: Waterhuishoudingsplan 2000+)

- grondwaterbeschermingsgebieden
- belevingswateren
- winputten drinkwater

voorgenomen beleid (bron: Waterbeheer 21e eeuw)

- natuurgerichte waterhuishouding
- landbouwgerichte waterhuishouding met ontwatering afgestemd op grasland

- waterhuishouding primair afgestemd op natuurlijke watersysteem (bron: Stroomgebiedsvisie waterschap Rijn en IJssel)

mogelijkheden voor uitbreiding stedelijke functies vanuit wateroogpunt (bron: Visiekaart waterbeheer 21e eeuw)

- uitbreidingsrichting stads- en dorpsgebied waarvoor het beleid "ja mits" wordt vastgesteld
- uitbreidingsrichting stads- en dorpsgebied waarvoor het beleid "nee tenzij" wordt vastgesteld
- zone ten noorden van Almelo welke beschikbaar moet blijven voor waterafvoer vanuit Noordost-Twente

gebieden met risico op wateroverlast

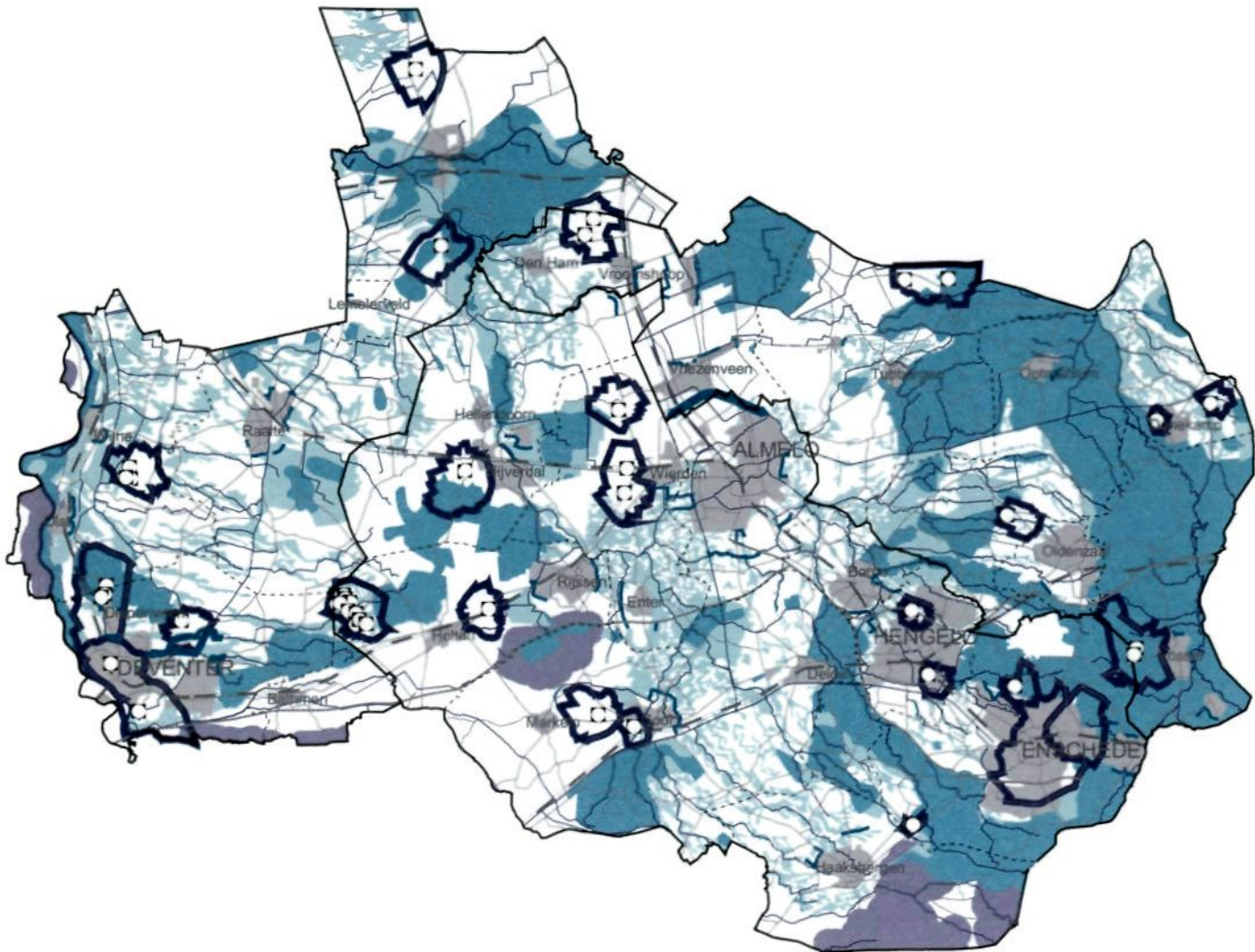
- 1 x 10 - 100 jaar
minder dan 10 % van de oppervlakte
- 1 x 100 - 250 jaar
minder dan 50 % van de oppervlakte
- 1 x 10 - 100 jaar
10 - 25 % van de oppervlakte
- 25 - 50 % van de oppervlakte
- meer dan 50 % van de oppervlakte

waterberging (bron: Stroomgebiedsvisie waterschap Rijn en IJssel)

- waterberging sturend

reconstructie

- zoekgebied waterberging medeordenend
- grenzen deelgebieden
- spoorlijnen
- snelwegen
- overige wegen
- gemeentegrenzen
- bebouwing

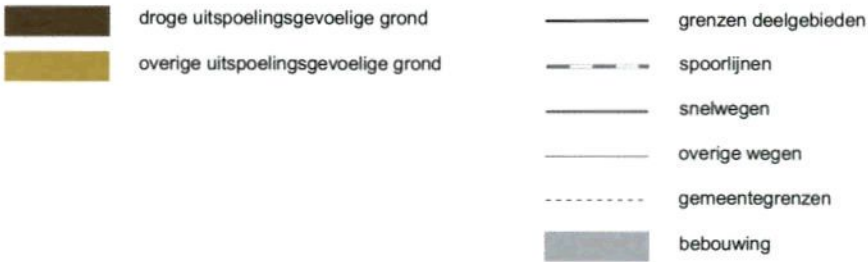
0 10 km

0 10 km

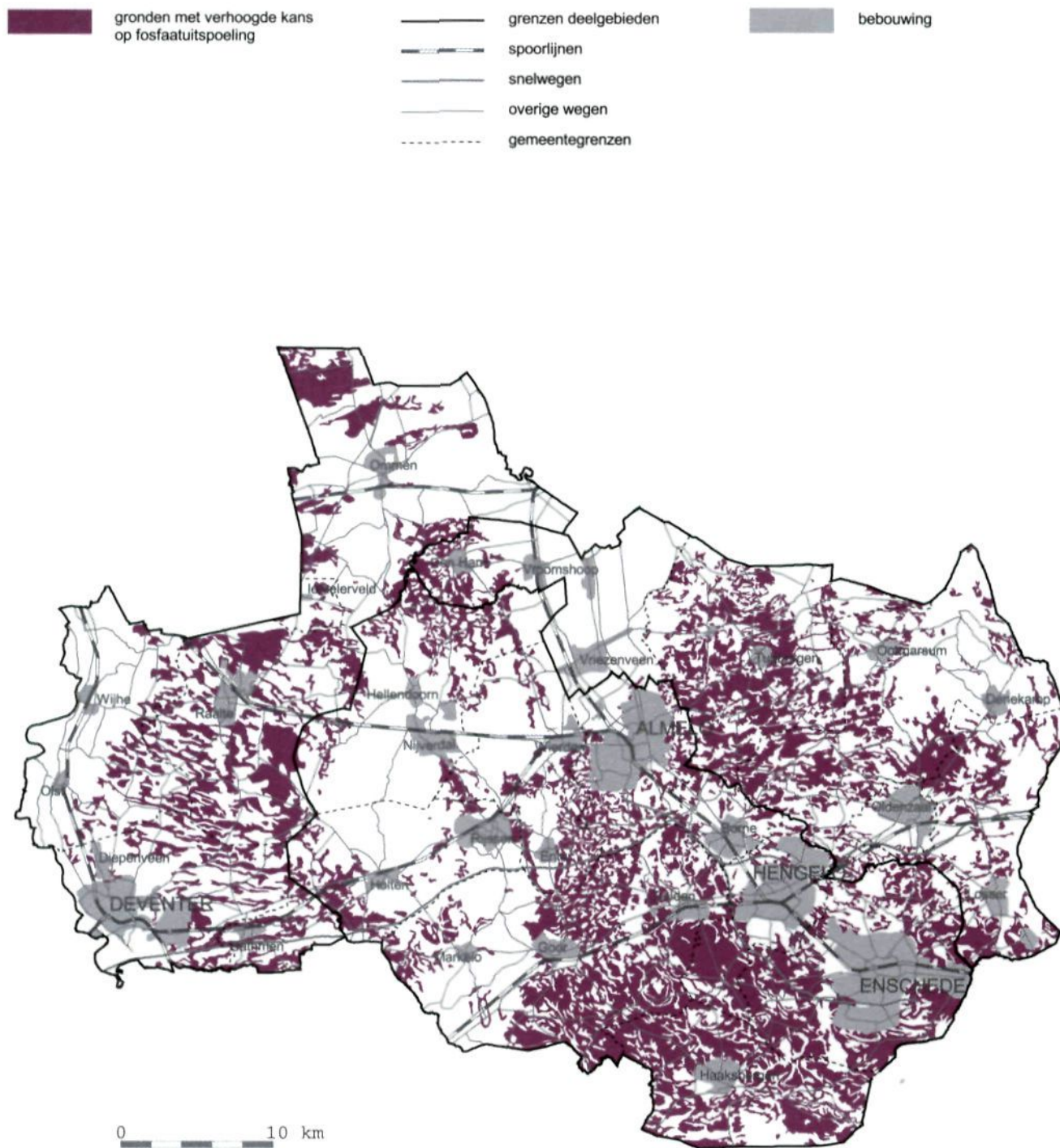
Figuur III.13 Droge zandgronden zoals bedoeld in Besluit zand- en lössgronden (Staatsblad 2001, 579)(bron: Alterra)

reconstructie

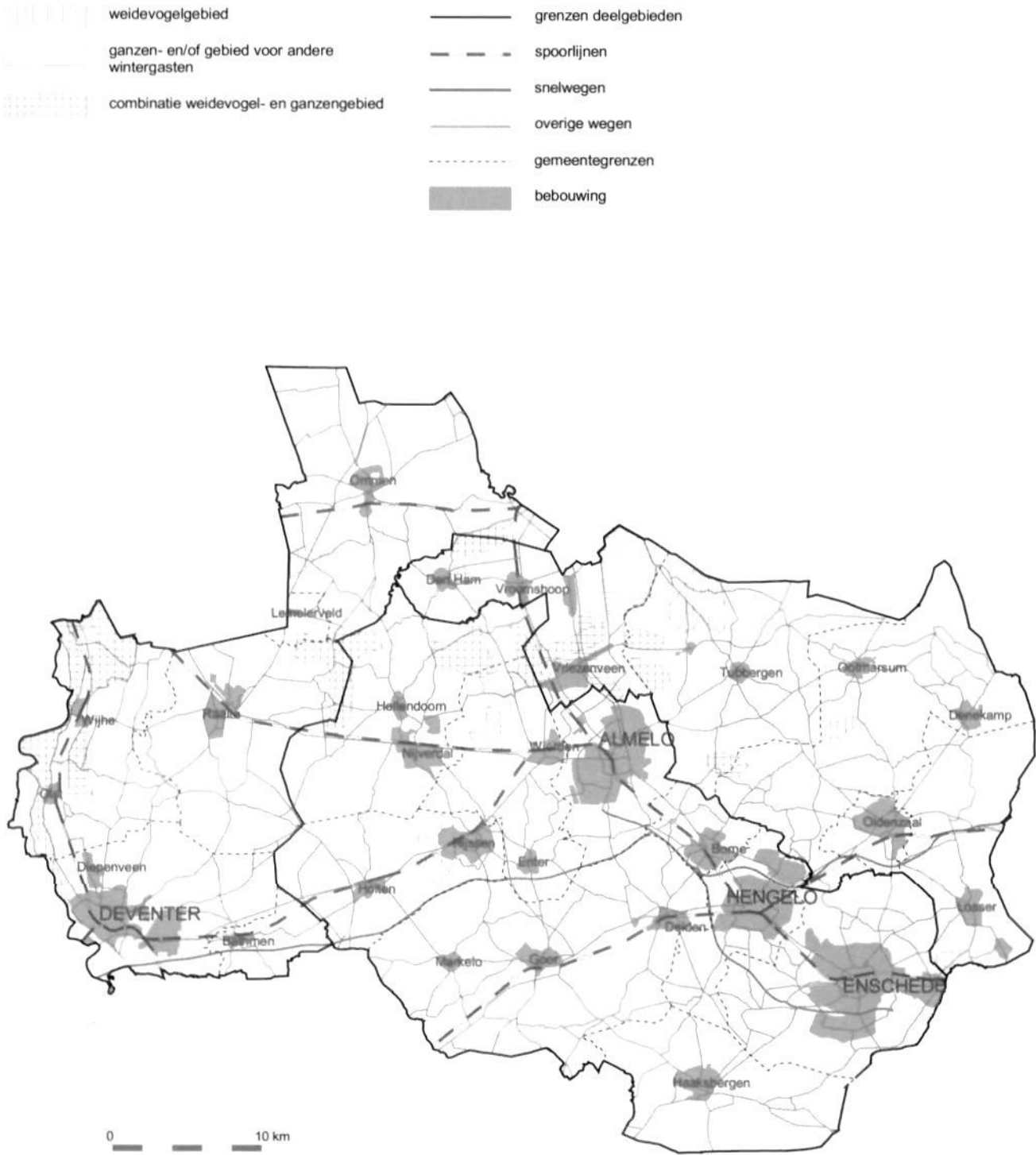

0 10 km

Figuur III.14 Gronden met verhoogde kans op fosfaatuitspoeling (bron: Alterra, Dienst Landelijk Gebied, provincie Overijssel)

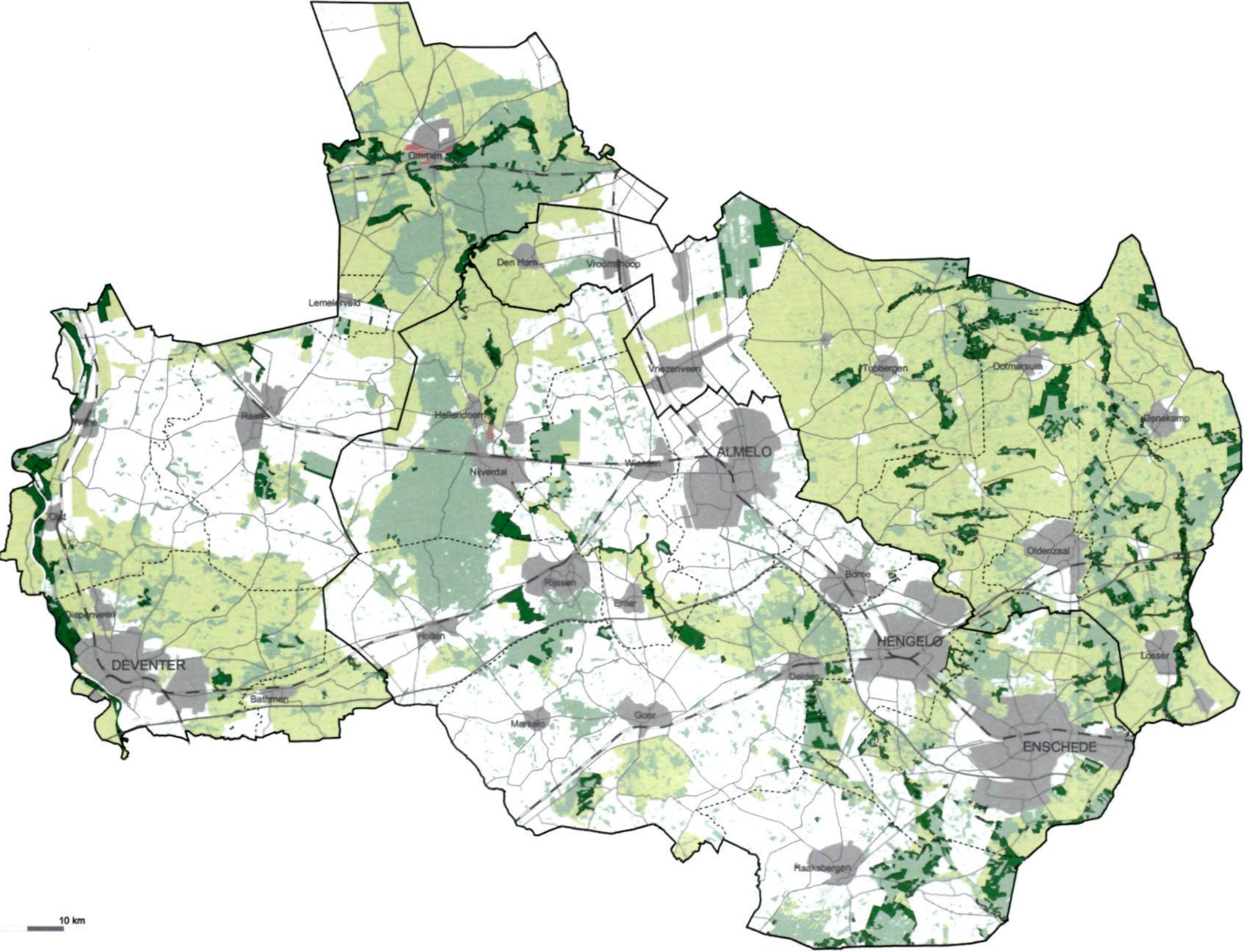

Figuur III.15 Leefgebied weidevogels en ganzen (bron: Provincie Overijssel)

Figuur III.16 Natuurgebiedsplannen (bron: Provincie Overijssel)

reconstructie

0 10 km

Figuur III.17 Beleidskaart Landschap (bron: Provincie Overijssel)

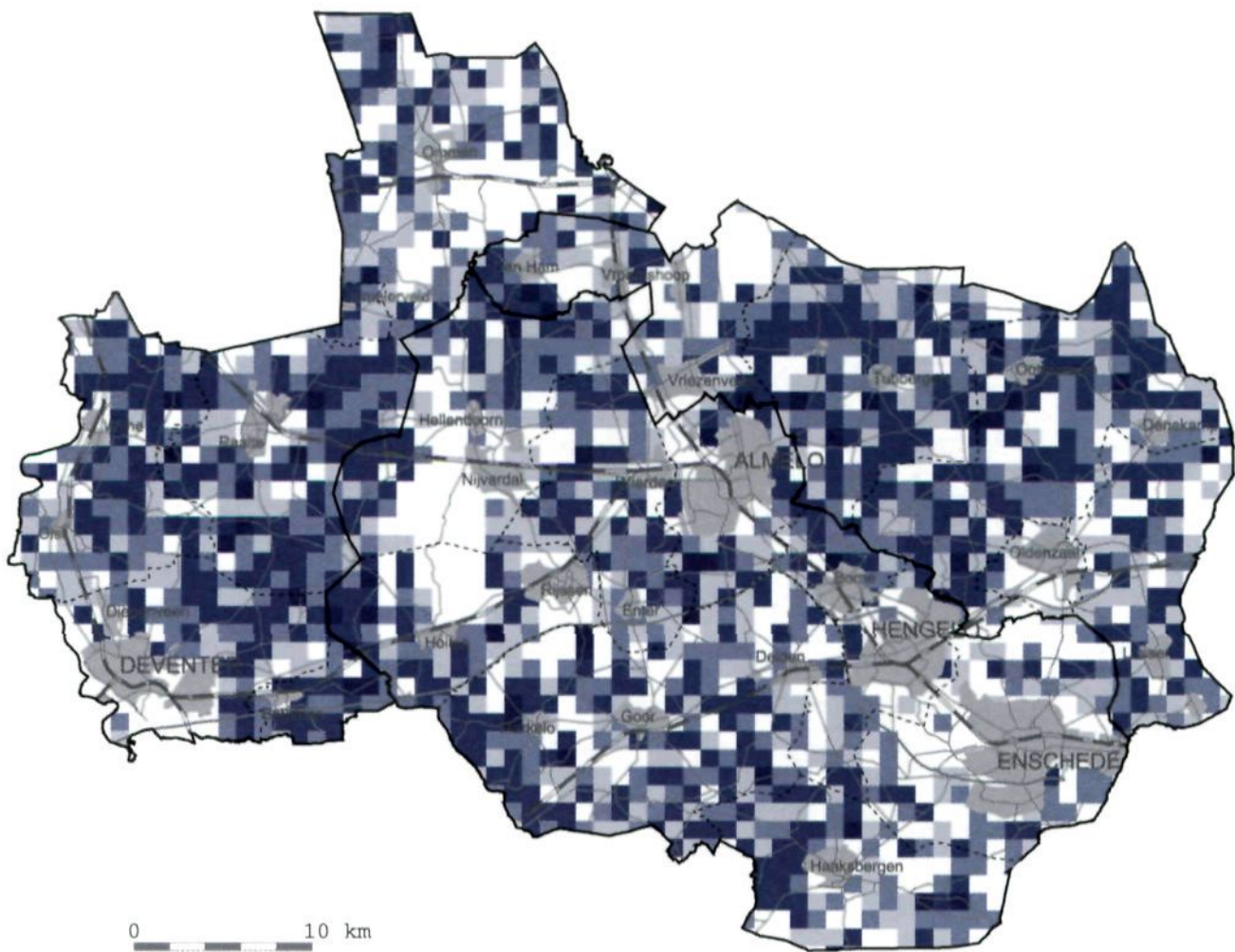
reconstructie

bestaand beleid

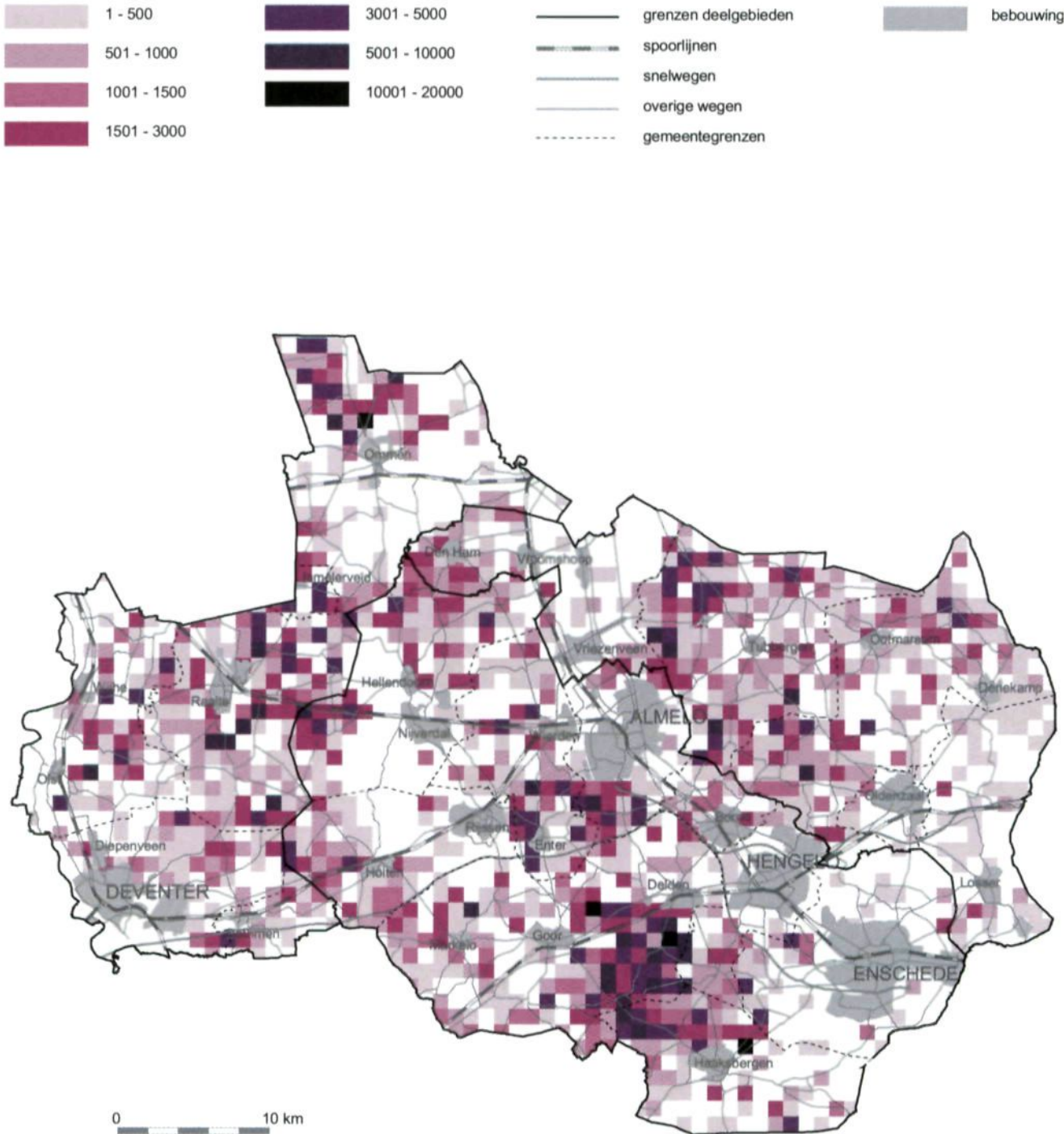
	belvedere gebieden		grenzen deelgebieden
	jonge en open landschappen		spoorlijnen
	kleinschalige landschappen		snelwegen
	aardkundig waardevolle landschappen		overige wegen
	archeologisch waardevolle gebieden		gemeentegrenzen
	bestaande bos- en natuurgebieden		bebouwing

Figuur III.18 Aantal melkkoeien per kilometerhok (bron: GIAB-2000 Alterra en Laser, Dienst Landelijk Gebied, provincie Overijssel)

Figuur III.19 Aantal varkens per kilometerhok (bron: Giab-2000 Alterra en Laser, Dienst Landelijk Gebied, provincie Overijssel)

5000 - 50000

50000 - 100000

100000 - 600000

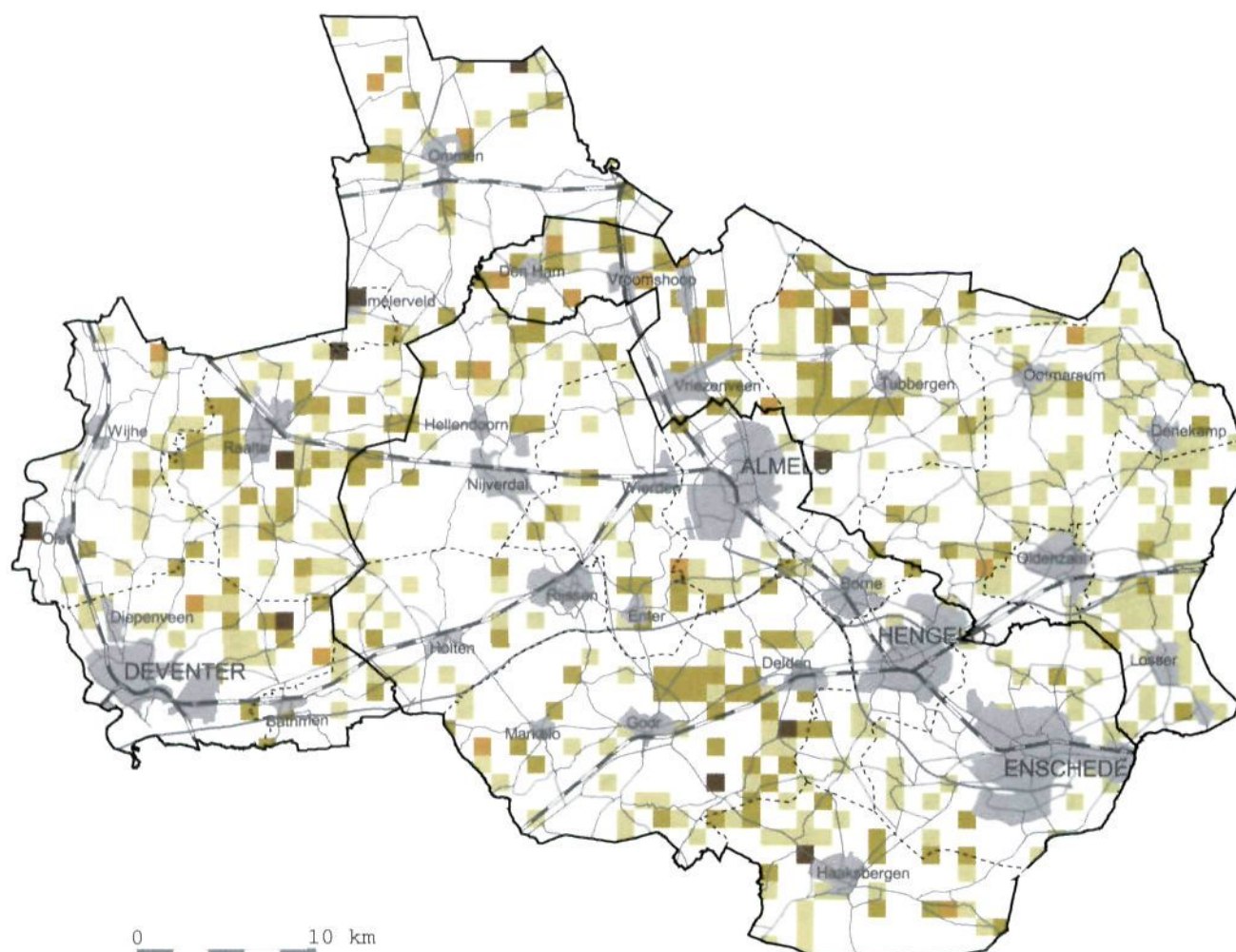
spoorlijnen

snelwegen

overige wegen

gemeentegrenzen

bebouwing

Figuur III.22 Recreatieterreinen (bron: Provincie Overijssel)

